

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV SYD RAPPORT 2008:17

ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING 2007

Väg E6 Trelleborg–Vellinge

Förhistoriska boplatser och gravar samt medeltida by

RAÄ 54 i Maglarps socken, RAÄ 46, 39, 45, 31 och 43 i Skegrie socken, RAÄ 45, 50 och 47 i Håslövs socken och RAÄ 81 i Vellinge socken

Skåne, Maglarp, Skegrie, Håslöv och Vellinge socknar., Trelleborgs och Vellinge kommuner
Dnr 422-761-2007

*Bengt Jacobsson med bidrag av Per Lagerås och
Mats Riddersporre*

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Syd

Odlarevägen 5

226 60 Lund

Tel. 010-480 82 30

Fax 010-480 82 67

www.arkeologiuv.se

© 2008 Riksantikvarieämbetet

UV Syd Rapport 2008:x17

ISSN 1104-7526

Kart- och ritmaterial Karlis Graufels

Layout Anita Esping Bodén

Omslagsbild Ett urval av metalledetektade fynd från de olika undersökningsområdena utmed väg E6. Foto Staffan Hyll.

Tryck/Utskrift UV Syd, Lund, 2008

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

Innehåll

Inledning	5
Kulturlandskapet	7
Målsättning	10
Metod och genomförande	11
Undersökningsresultat	11
Resultat och utvärdering	55
Metalldetektering	55
De arkeologiska Spåren	56
Slutord	59
Referenser	60
Administrativa uppgifter	64
Tabeller	66
Tabell I. ¹⁴C-dateringar från förundersökningen utmed väg E6.	66
Tabell II. Förundersökningsområden	66
Bilaga 1	67
MAKROFOSSILANALYS	67
Provtagning och provmängd	67
Flottering och analys	67
Bevaringstillstånd	67
Resultat område för område	67
Sammanfattning och förslag inför slutundersökningen	69
Referenser	70
Tabell 1.	71
Bilaga 2	74
HÄGNADER OCH GRÄNSER	74
Bakgrund – resultat från utredning steg 1 och 2	74
Resultat från förundersökningen	74
Gränser, fägator och kunskapspotential	80
Nedlagda torp	82
Referenser	83
Tabell över platser med hägnadsmarkeringar	84

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan, Skåne län, med vägsträckningen markerad. Skala 1:250 000.

Väg E6 Trelleborg–Vellinge

Bengt Jacobsson med bidrag av Per Lagerås och

Mats Riddersporre

Inledning

Med anledning av Vägverkets planer på utbyggnad av väg E6, delen Trelleborg–Vellinge, till motorvägsstandard, har Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Syd under våren och sommaren 2007 utfört en arkeologisk förundersökning av den aktuella vägsträckan (fig. 1 och 2). Förundersökningen utfördes efter beslut fattat av Länsstyrelsen i Skåne län 2007-03-26 (1st dnr 431-7552-07) och bekostades av Vägverket Region Skåne. Fältarbetet har bestått i begränsade arkeologiska undersökningar inom de områden som valdes ut under den arkeologiska utredningen steg 2 (Jacobsson 2007).

Delen Trelleborg–Vellinge av väg E6 är ca 13 kilometer lång och har idag en bredd av 12 meter. Vägen är tänkt att byggas om till 4-filig motorväg med en bredd av 18,5 meter. Utbyggnaden kommer i huvudsak att bestå av en breddning av befintlig väg, men utmed en sträcka av ca 4 kilometer kommer vägen att få en ny, mer västlig sträckning. Förutom utbyggnaden av vägen planeras också fyra nya trafikplatser med anslutande tillfartsvägar (Vellinge, Södra Håslöv, Skegrie och Maglarp).

Vägområdet kommer utmed större delen av sträckan att vara 30–35 meter brett. Vid djupare skärningar och vid trafikplatserna kommer avsevärt större ytor att tas i anspråk. Ytor kommer också att tas i anspråk för terrängmodellering, bullervallar, fördröjningsmagasin, cykelbanor och lokalvägar.

Förundersökningen har föregåtts av två arkeologiska utredningar. Utredningsarbetet steg 1 bestod i genomgång av relevant kartmaterial samt en fältinventering av hela sträckan. Denna resulterade i att femton områden föreslogs för utredningsgrävning och ett område för förundersökning (Jacobsson och Riddersporre 2006). Genom Vägverkets fortsatta planeringsarbete kom tre områden att falla bort, varför den arkeologiska utredningen steg 2 kom att omfatta tretton områden. Då vissa av dessa utgjordes av kilometerlånga, eller ännu längre områden, gjordes flera separata grävningssatser inom dessa, varför sammanlagt tjugotvå olika platser (områden/delområden) kom att bli föremål för utredningsgrävning steg 2. Tretton av dessa områden/delområden föreslogs för arkeologisk förundersökning (Jacobsson 2007). Genom Vägverkets anpassning av planerade terrängmodelleringar kom antalet förundersökningsplatser dock att begränsas till nio (fig. 2).

Fig. 2. Utsnitt ur fastighetskartan med de nio förundersökningsområdena markerade.

Dessa områden berör ett brett spektrum av fornlämningstyper. Här finns förhistoriska boplatser och flatmarksgravar, platsen för en borttagen stenkammargrav, en medeltida bytomt samt odlingslämningar från medeltid och nyare tid.

Kulturlandskapet

I det följande lämnas en översiktlig redovisning av fornlämningsbilden kring Trelleborg, med tonvikt på områdena väster och nordväst om staden. Redovisningen bygger delvis på en tidigare publicerad omlandsstudie kring Trelleborg i Skåne och på rapporterna över steg 1- och steg 2-utredningarna (Jacobsson 2003 ; Jacobsson & Ridderporre 2006 ; Jacobsson 2007).

Det planerade vägbygget ligger inom Söderslätt, ett öppet slättområde i huvudsak beläget söder och väster om den gamla landsvägen mellan Malmö och Ystad. Söderslätt är en fullåkerbygd och utgörs företrädesvis av ett moränområde med jämna ytformer och begränsade nivåskillnader.

Längs kusten förekommer omfattande svallsediment där sand, grus och grovmo är vanliga jordarter. Från Maglarp sträcker sig detta sand- och grusstråk i nordnordvästlig riktning upp mot Skegrie och Håslöv. Väg E6 löper huvudsakligen i den västra delen av detta sand- och grusstråk, och de mer centrala och lägre liggande delarna av området avvattas av ett vattendrag som i söder rinner ut i havet vid Maglarp och benämnes Albäcken eller Albäcksån.

Inom detta sand- och grusstråk förekommer en påtaglig koncentration av megalitgravar, vilket vittnar om en intensiv bosättning under yngre stenålder. Enligt Per Edvin Skölds redovisning av stenåldersmaterialet från Söderslätt härrör ca 17 av Skånes ca 40 kända dösar från sydvästra delen av Söderslätt, med ett kärnområde i Skegrie, Bodarps och Hammarlövs socknar (Sköld 1968, s. 33 ff). En fördjupad studie av megalitgravarnas bevaringsgrad på Söderslätt visar, bl.a. genom analys av äldre marknamn, att närmare hundratalet megalitgravar kan ha funnits inom Oxie, Skytts och Vemmenhögs härader (Sandén 1995). De äldsta megalitgravarna, dösar, var främst avsedda för en person, men när gånggrifterna kom i bruk blev de gravrum för flera personer, för gårdens folk eller för en ätt. Megalitgravarna omgavs och täcktes av jordhögar, som begränsades av stenramar. De uppfattades inte bara som gravplatser, utan även som samlingsplatser, fasta punkter för de människor som nyttjade dem. I denna egenskap blev de en form av revirmarkeringar som klargjorde vilka området tillhörde.

Det fåtalet arkeologiska undersökningar som gjorts i anslutning till megalitgravar i Sydsandinavien visar att olika aktiviteter ägt rum, inte enbart i gravarnas omedelbara närhet, utan även inom ett område runt omkring dösen. Fynden av keramik, brända flintyxor m.m. tyder på att det rör sig om olika sakrala handlingar såsom offer och depositioner (Jacobsson 1986; Larsson 1994; Andersson 2004).

Att det funnits omfattande bosättningar under denna tid framgår inte enbart av de många stenkammargravarna, utan även av den stora mängd flintföremål som påträffats i samband med jordbruksarbeten, och som resulterat i innehållsrika gårdssamlingar. Som exempel på en större lösfyndssamling kan nämnas att det på gården Albäcksborg i Maglarps socken tillvaratagits över 1000 föremål, vilka nu ingår i

den samling (RAÄ 34) som förvaras på gården. Merparten av dessa föremål är från stenåldern.

Lämningarna efter bronsåldern är betydligt blygsammare. En urnegrav har undersökts i Albäcksbacken (RAÄ 13) söder om Maglarps by. Ca 700 meter väster om Albäcksbacken har en svärdsknapp, tillhörig ett svärd från äldre bronsåldern påträffats (RAÄ 43), men bosättningar från denna tid tycks lysa med sin frånvaro i det kända fornlämningsbeståndet.

Bronsålderns stora gravhögar är däremot lätta att identifiera. Dessa förekommer gles i ett utpräglad kustnära sammanhang, men framförallt i större eller mindre grupper något längre in från kusten. Här kan nämnas Steglarp i Fuglie socken, öster om Vellinge, med Skånes största grupp av gravhögar från denna tid. Utbredningen av gravhögar tyder på att bosättningarna från denna tid också framförallt bör återfinnas i ett från kusten mer indraget läge.

Tidigare forskning kring järnåldern har betonat Söderslätts centrala betydelse under denna tid (Strömberg 1961; Skansjö 1983; Hårdh 1984).

Vid en genomgång av förekomsten av ädelmetaller, boplatser och gravar drar Hårdh slutsatsen att den äldre järnåldern varit mer lokaliserad till kustområdena än vad som varit fallet för den yngre järnåldersbebyggelsen. Likaså förefaller den yngre järnåldersbebyggelsen vara samlad i större enheter än under äldre järnålder. Detta skulle kunna tyda på en omlokalisering av bebyggelsen. Såväl spridningen av ädelmetaller som gravar menar hon talar för detta. Hon anser det också rimligt att sätta förekomsten av ädelmetaller i samband med ett framgångsrikt jordbruk som skapat ett ekonomiskt överskott (Hårdh 1984).

I ett kustnära läge, och intill väg E6 finns järnåldern tydligt representerad i RAÄ 5 i Maglarps socken. RAÄ 5 utgörs av ett för Skånes del ovanligt välbevarat höggravfält. Gravfältet består av ett 80-tal låga gravhögar som breder ut sig på Litorinavallen i öst-västlig riktning, strax söder om väg E6. Gravfältet har ursprungligen varit betydligt större.

Intill RAÄ 5 ligger ett annat gravfält, RAÄ 13 (Albäcksbacken), i vilket flera mycket välbevarade skelettgravar från romersk järnålder undersökts. Väg E6 skär tvärs igenom Albäcksbacken, och gravar har tidigare undersökts i samband med vägombyggnad (Jacobsson 1984, s. 5 ff). Längre västerut, mot Skåre skansar skall ytterligare gravfält ha funnits. Av dessa finns idag endast obetydliga spår kvar ovan mark. Det största kända gravfältet från romersk järnålder ligger på Hammarsnäs, intill havet, ca 15 kilometer väster om Trelleborg. Här undersöktes 141 gravar mellan åren 1931 och 1934 (Hansen 1936).

De beskrivna gravfälten ligger alla i direkt anslutning till kustlinjen, eller nära denna. Förflyttar vi oss längre in i landet, finns inte lika många gravfält registrerade. I Västra Tommarps socken finns RAÄ 5 och 22. RAÄ 22 utgörs av 5 skelettgravar undersökta på 1850-talet. Bland fynden finns fibulor från romersk järnålder (Bruzelius 1853: 67 ff). RAÄ 5 utgörs också av flera skelettgravar med fynd av bl.a. föremål av järn och brons och ett större lerkärl. Även öster om Maglarps by har flera gravar från romersk järnålder påträffats. I Bodarps socken har delar av ett större gravfält med gravar från romersk järnålder och ett par gravar från folkvandringstid undersökts. Dessutom har en grav påträffats i Fuglie socken.

Vid sidan av de ovan beskrivna gravarna finns också några fynd som har bedömts tillhöra gravar, men kring vilka fyndomständigheterna inte är helt klarlagda. Från Bösarp nr 1 uppges ett skelett ha påträffats i ett grustag. Vid sidan av skelettet låg ett järnsvärd av vikingatida typ (Sköld 1968: 179). I Kyrkoköpinge kan en oval spännbuckla, påträffad 1841, ha tillhört en grav (Strömberg 1961: 58).

Rent allmänt kan sägas att gravarna i regel innehåller ett sparsamt och enkelt gravgods. Det man i traditionell bemärkelse betecknar som vapengravar saknas helt. Kända gravar förekommer framförallt i områdena väster om Trelleborg, bl.a. inom de socknar som nu berörs av ombyggnaden av väg E6. Områdena öster om Trelleborg saknar däremot i stor utsträckning uppgifter om gravfynd.

Även boplatserna från järnålder har hittills främst konstaterats i områdena väster och norr om Trelleborg. Den äldre järnålderns bosättningar påträffas främst i ett från kusten indraget läge, och då oftast tillsammans med lämningar från yngre bronsålder, som vid Kulladal i Gylle socken. Hårdh är emellertid av den uppfattningen att bebyggelsen under äldre järnålder haft en klar dragning mot kusten, vilket kan sägas styrkas av gravförekomsten. Rent allmänt kan dock sägas att den äldre järnålderns bosättningar endast lämnat svaga avtryck i det tillgängliga källmaterialet, och att boplatserna tycks ha varit ganska små och kortvariga. På flera ställen tycks den ha varit en direkt fortsättning på den yngre bronsålderns bosättningar.

Den yngre järnålderns kända boplatser uppvisar ett likartat spridningsmönster. Koncentrationen till socknarna väster om Trelleborg är tydlig, men till skillnad från den äldre järnåldern finns det nu stora kustnära boplatser som ligger utmed stranden till Östersjön. Inne i tätorten Trelleborg finns en sådan, och i Lilla Isie socken öster om Trelleborg, finns ytterligare en (Jeppsson 1995; Jacobsson 1995; Jacobsson 1999). Vid Kämpinge, väster om Trelleborg, kan vi räkna med ytterligare en sådan bosättning. Denna har legat intill en halvkretsformad vall som kan ha avgränsat bebyggelsen in mot land (Ersgård 1988).

Längre in från kusten har yngre järnålderboplatser också påträffats vid bl.a. Maglarp, Ståstorp, Skegrie och Håslöv (Arbman 1939; Söderberg 1997; Knarrström & Olsson 2000; Jacobsson 2002; Jacobsson 2005).

Hårdhs slutsatser att den äldre järnåldern i högre grad varit lokaliserad till kustområdena än vad som varit fallet för den yngre järnåldern tycks alltså inte vara självklar (Hårdh 1984).

Under medeltiden och fram till det tidiga artonhundratalets enskiftesreform karaktäriserades Söderslätt av bylandskapets bebyggelse- och odlingsformer. Bymarkerna var indelade i åker- och ängsvångar enligt tresädets principer. Byns vångar var sinsemellan åtskilda genom hägnader i form av jordvallar, och mellan bykärnor och betesmarker ledde fägator. Byar som berörs av, eller passeras av den planerade vägbyggnaden är Vellinge, Norra Håslöv, Södra Håslöv, Hermans- torp, Skegrie och Maglarp. Vellinge, Skegrie och Maglarp framträder i de historiska källorna som några av Skånes största byar (Dahl 1940, Skansjö 1983).

Bebyggelsen och odlingslandskapet på Söderslätt förändrades påtagligt genom enskiftets utflyttning, vilken gav upphov till dagens spridda gårdsbebyggelse. De tidigare tätt bebyggda byplatserna kom dock i stor utsträckning att även fortsättningsvis behålla något av sin karaktär av bebyggelsekärnor med lång historisk kontinuitet, i syn-

nerhet kyrkbyarna. I Maglarp och Skegrie finns ännu de medeltida kyrkobyggnaderna kvar, medan kyrkan i Södra Håslöv ersattes med en ny omkring år 1900.

Genom namnskicket framstår Vellinge, Norra Håslöv, Södra Håslöv och Skegrie som byar som kan antas ha en hög ålder, med rötter i den yngre järnålderns bebyggelse. Hermanstorp och Maglarp, som båda har ordet torp som efterled, betraktas traditionellt som något yngre och representerar en expansionsfas under sen vikingatid och tidig medeltid då nya bebyggelseenheter etablerades. Inom flera av de berörda byarnas marker har en rad marknamn som innehåller ordet torp dokumenterats, vilket indikerar att det funnits ytterligare torpbebyggelser som ödelagts under medeltid eller senare (Riddersporre 1979; Skansjö 1983).

De historiska bytomterna utgör idag fornlämningar. Ett fåtal arkeologiska undersökningar har gjorts inom och i anslutning till de berörda bytomterna. I ett forskningshistoriskt perspektiv bör Holger Arbmans undersökningar i Maglarp framhållas (Arbman 1939). Det finns däremot inga undersökningar som ger kunskap om de förmodat nedlagda torpbebyggelser som uppträder i kartor och skriftligt källmaterial eller om sambandet mellan bebyggelseförändringar, gränsläggningar och fägatesystemet.

De berörda byarna länkades ur kommunikationssynpunkt samman av en landsväg mellan Malmö och Trelleborg, som i sin sträckning till stor del sammanfaller med och utgör föregångare till dagens väg E6.

Målsättning

De nio områden/delområden som valdes ut för arkeologisk förundersökning utgjordes av delområde 4:4, område 5, delområdena 6:1 och 6:2, område 8, delområdena 9:2 och 9:4, område 11 och delområde 15:1 (fig. 2).

Målsättningen med undersökningen var:

- Att närmare datera de lämningar som påträffats inom de nio områdena/delområdena, samt att avgränsa fornlämningarna. Om möjligt skulle också olika aktivitetsområden inom respektive fornlämning avgränsas.
- Att belysa fornlämningarnas förutsättningar för framtida studier av de förändringsprocesser över tid som kan ha ägt rum. Som exempel kan nämnas boplatsorganisation, bebyggelsemönster, kontaktytor, expansion/regression och de historiska byarnas utveckling.
- Att genom begränsade analyser klargöra fornlämningarnas vetenskapliga potential. Sådana analyser utgörs av makrofossilanalyser, osteologisk analys, flint- och stenganalys. Genom att göra dessa analyser i förundersökningsstadiet underlättas bedömningen av fornlämningarna informationsvärde inför slutundersökningen.
- Att bedöma fyndförekomst och fyndens kondition. Detta för att underlätta uppskattningen av konserveringskostnader inför en slutundersökning.

- Att utgöra underlag för planering av de arkeologiska slutundersökningarna, och ligga till grund för Länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet.

Metod och genomförande

Den undersökningsmetod som i undersökningsplanen föreslogs inom de nio områdena/delområdena gick ut på att matjorden skulle schaktas bort inom ett begränsat antal ytor, varefter anläggningar/kulturlager skulle undersökas. Undersökningsytornas storlek och antal anpassades till respektive fornlämningsområdes storlek och innehåll, men som norm uppskattades att varje schaktad yta borde motsvara ca 200 kvm. (Tabell II).

Innan all matjord schaktats bort inom undersökningsytorna metalldetekterades dessa. Detektorfynden mättes in med totalstation och togs tillvara. De metalldetekterade fynden från matjorden redovisas under lagerbeteckningen A100 i fyndlistorna. Därefter schaktades ner till alven varefter ett representativt urval av de anläggningar/kulturlager som avtecknade sig mot alven undersöktes.

Prover för ¹⁴C-analyser togs löpande inom de olika undersökningsområdena (Tabell I)

Insamlandet av prover för makrofossilanalys gjordes på fem områden/delområden med kulturlager eller lämpliga anläggningar (delområde 6:1, område 8 samt delområden 9:2, 9:4 och 15:1). Proverna analyserades av Per Lagerås på Riksantikvarieämbetet UV Syd (Bilaga 1)

Metalldetektering gjordes inom samtliga undersökta ytor. Denna utfördes av personal anställd på UV Syd.

Som extern konsult anlätades Mats Riddersporre från Malmö Kulturmiljö. Mats har bidragit med expertkunskap avseende äldre gränstragningar, fägator, tofter och bytomter (Bilaga 2).

Inmätningar av schakt, anläggningar, fynd och prover gjordes med totalstation. All digital undersökningsdata lagras i dokumentationsprogrammet Intrasit (Intra-site-Information-System). Bilddokumentation utfördes med digital fotografering. Plan- och sektionsritningar utfördes för hand i skala 1:20.

Efter fältarbetets slut upprättades en hemsida tillgänglig via Internet. Denna redogjorde för projektets bakgrund och resultat. Hemsidan upprättades av Annika Knarrström, som också deltog i fältarbetet.

Undersökningsresultat

I det följande redovisas undersökningsresultaten från de enskilda områdena/delområdena.

Delområde 4:4 (Skegrie 11:3)

RAÄ 54 i Maglarps socken

Vid utredningen hade boplatsslämningar påträffats inom ett ca 80x80 meter stort område omedelbart väster om Maglarps bytomt. Lämningarna ligger till största delen inom fastigheten Maglarp 28:23,

men fortsätter i begränsad omfattning in på fastigheten Skegrie 11:3 belägen norr om tidigare nämnda fastighet. De två fastigheterna åtskiljs av en öst-västligt orienterad avtagsväg in mot Maglarps by. (fig. 3). Inom Maglarp 28:23 hade Vägverket planerat omfattande terrängmodelleringar vilket skulle få till följd att hela fornlämningen söder om avtagsvägen skulle täckas av fyllnadsmassor. Området inom Skegrie 11:3 berördes av schaktningsarbeten för avtagsvägen, vilken skulle breddas och fortsätta i tunnel under den nya väg E6.

Vid möte med Vägverket och Länsstyrelsen 2007-02-02, då planeringsarbetena inför förundersökningarna presenterades, valde Vägverket att avstå från terrängmodelleringen inom Maglarp 28:23, vilket fick till följd att denna del av boplatsen inte kom att beröras av vägarbetena. Några arkeologiska undersökningar blev således inte aktuella inom denna fastighet. De lämningar som vid utredningen hade påträffats inom Maglarp 28:23 utgjordes av stolphål, gropar och en stenpackning. En del av groparna bedömdes kunna utgöra grophus, och i stenpackningen påträffades krukskärvor och flintor. Boplatsen daterades preliminärt till yngre järnålder (Jacobsson 2007). Förundersökningen kom således att begränsas till Skegrie 11:3, där boplatsens norra del bedömdes ligga.

Vid förundersökningen grävdes ett ca 8x70 meter stort schakt i öst-västlig riktning, motsvarande en yta av 558 kvm (S345). Vid schaktningen påträffades endast två diken och två gropar (fig. 4). Dikena utgjordes av sentida dräneringar. Även groparna, som var av obetydligt djup, bedömdes som sentida. Några spår efter den boplats som vid utredningen konstaterades inom Skegrie 28:23 kunde inte påvisas inom den berörda delen av Skegrie 11:3. Några fynd påträffades inte heller.

Någon slutundersökning är inte nödvändig.

Område 5

RAÄ 46 i Skegrie socken (Skegrie 1:2)

Det aktuella området är ca 200 meter långt. Topografin, som planar ut åt söder och stiger åt väster, är relativt flack med små höjdskillnader. Inom den nordligaste delen av område 5 kommer den nya vägen i sin helhet ligga väster om den befintliga vägen. I södra delen kommer den däremot att uppta ytor på ömse sidor om den nuvarande vägen (fig. 5). Åt norr avgränsas området av den s.k. Liebacken, RAÄ 4 i Skegrie socken, där spår efter sentida täktverksamhet kunde ses. Här fanns också flera samlingar av odlingssten. Ett par hundra meter åt väster finns en registrerad stenåldersboplats (RAÄ 22). På gården Skegrie 2:2, också den belägen ca 200 meter västerut, finns en lösfyndssamling som insamlats vid jordbruksarbete på gårdens ägor. Samlingen består av ett 50-tal föremål av flinta, bl. a. pilspetsar, skrapor, knivar, mikrospån, en tunnackig flintyx, en halv skafthålsyx och en sländtrissa av sandsten (RAÄ 11). Ytterligare en sländtrissa har enligt markägaren hittats söder om allén upp mot gården Gränsbro, öster om väg E6. Markägaren uppger också att svarta sotfläckar plöjts upp väster om vägen, inom det område där den nya vägsträckan kommer att byggas. Enligt samme markägare skall också vägslänterna omedelbart öster om den nuvarande vägen ha schaktats ner för att förhindra snödrev vintertid. Öster om vägen och söder om gården Gränsbro skall då ett flertal sotfläckar observerats vid schaktningarna.

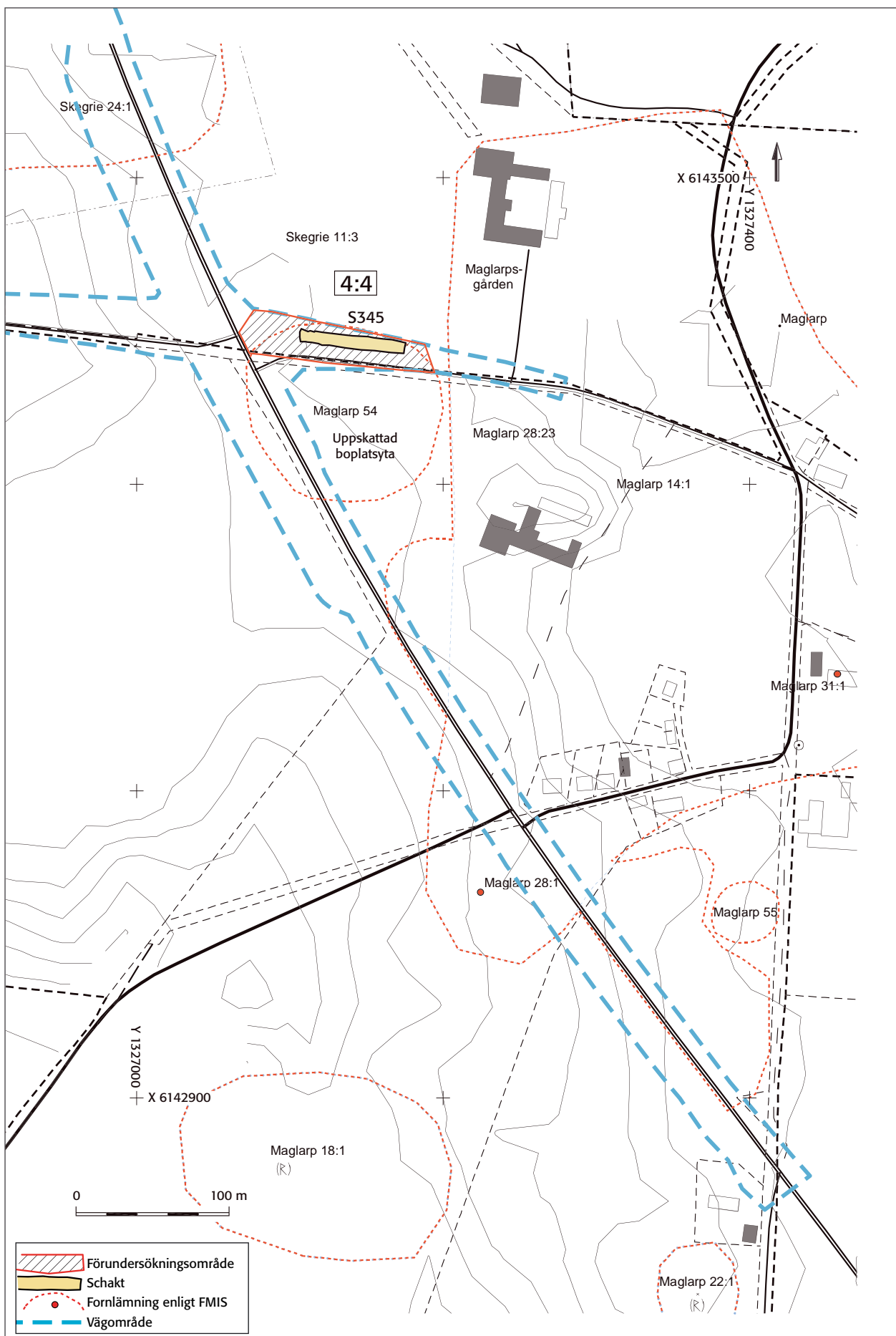

Fig. 3. Delområde 4:4

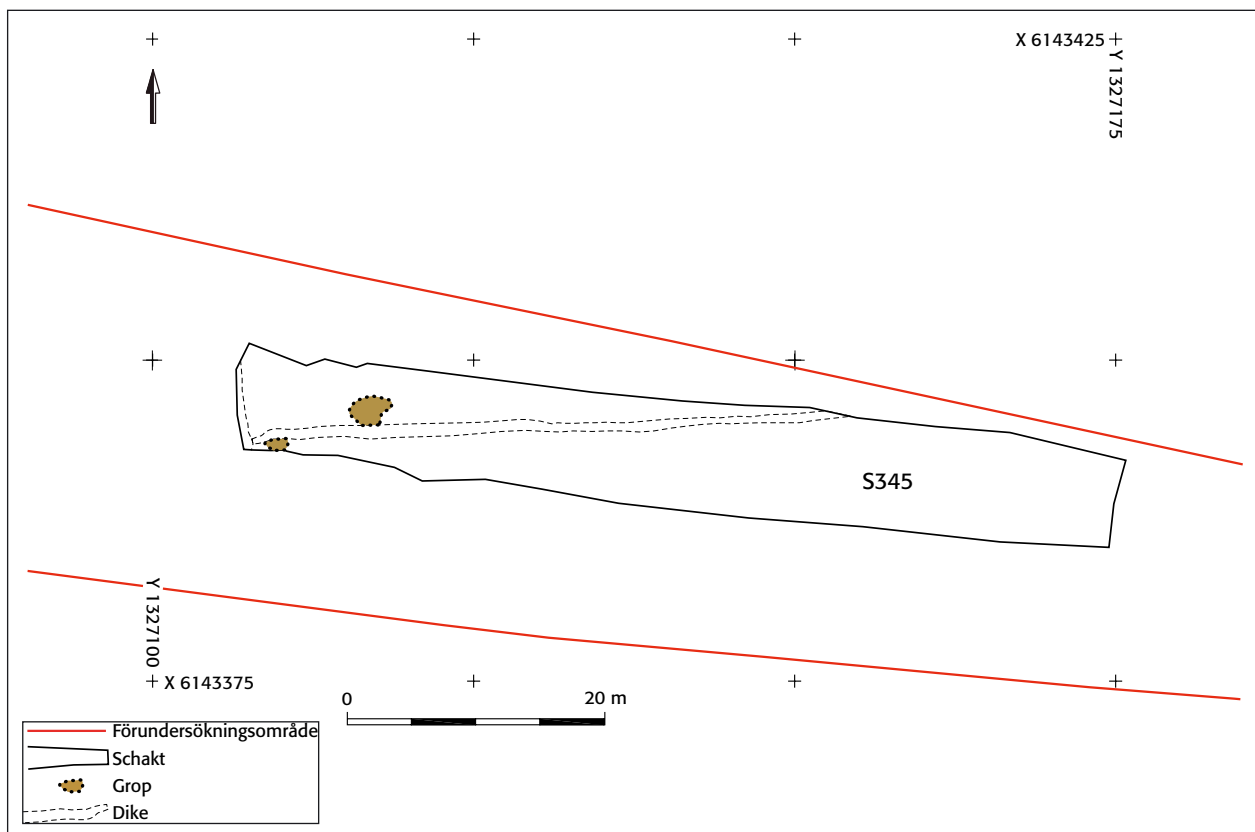

Fig. 4. Förundersökningsschaktet inom delområde 4:4.

Vid utredningen noterades ett 50-tal härdar, gropar och stolphål utmed en sträcka av ca 200 meter söder om Liebacken och inom fastigheten Skegrie 1:2. Fynden utgjordes av ett fåtal keramikskärvor och flintavslag, vilka preliminärt daterades till järnålder. Då de tidigare schaktningarna öster om vägen sannolikt förstört eventuella boplatslämningar här, genomfördes förundersökningen väster om väg E6. Här schaktades matjorden bort inom 578 kvm, fördelade på 3 schakt (S378, S960 och S1427) I schakten påträffades 1 grophus, 45 stolphål, 7 härdar, 17 gropar, 1 stenlyft och 1 störning, den senare bestående av ett kabelschakt (fig. 6). Metalldetekteringsfynden inskränkte sig till en sentida knapp av brons.

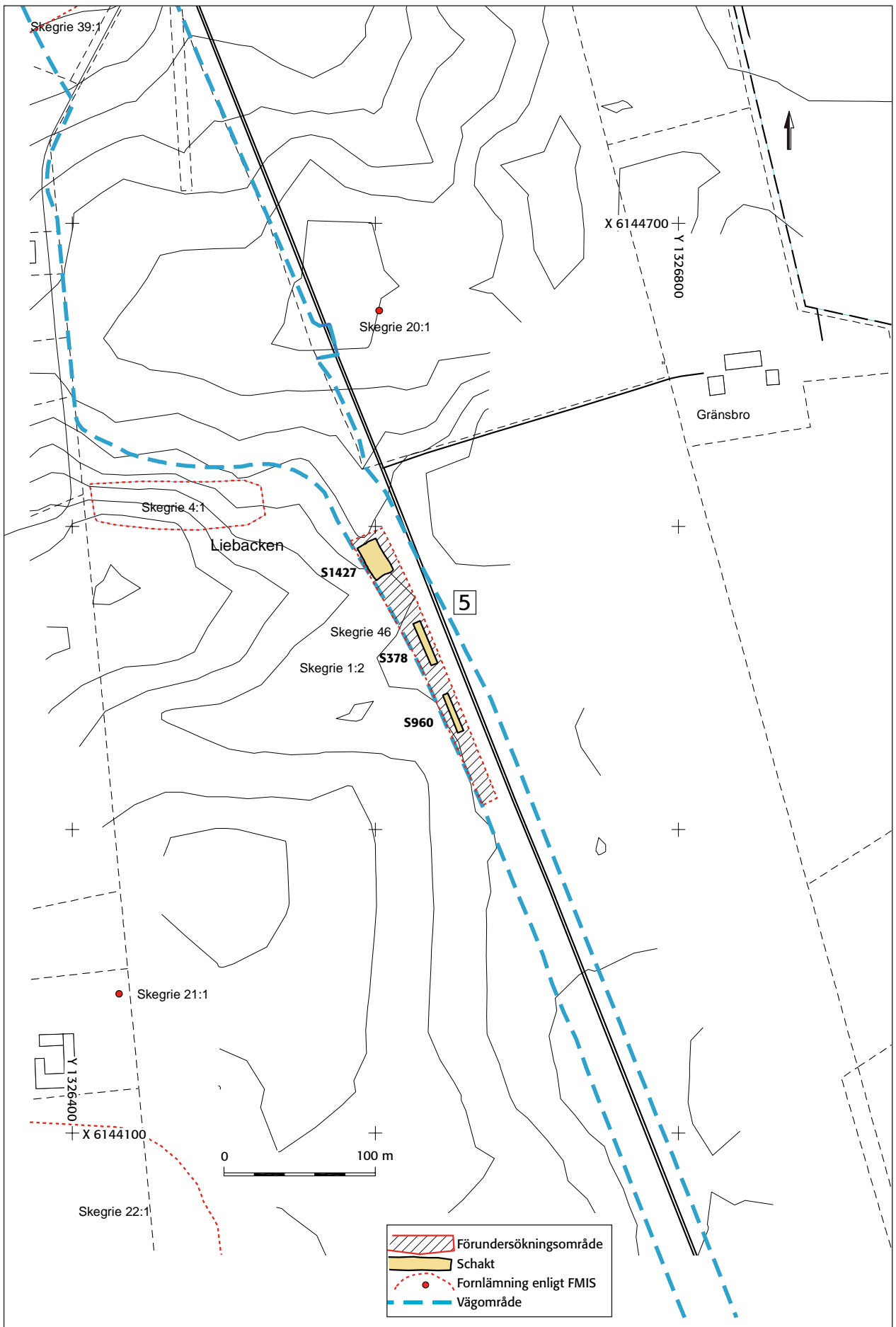

Fig. 5. Område 5.

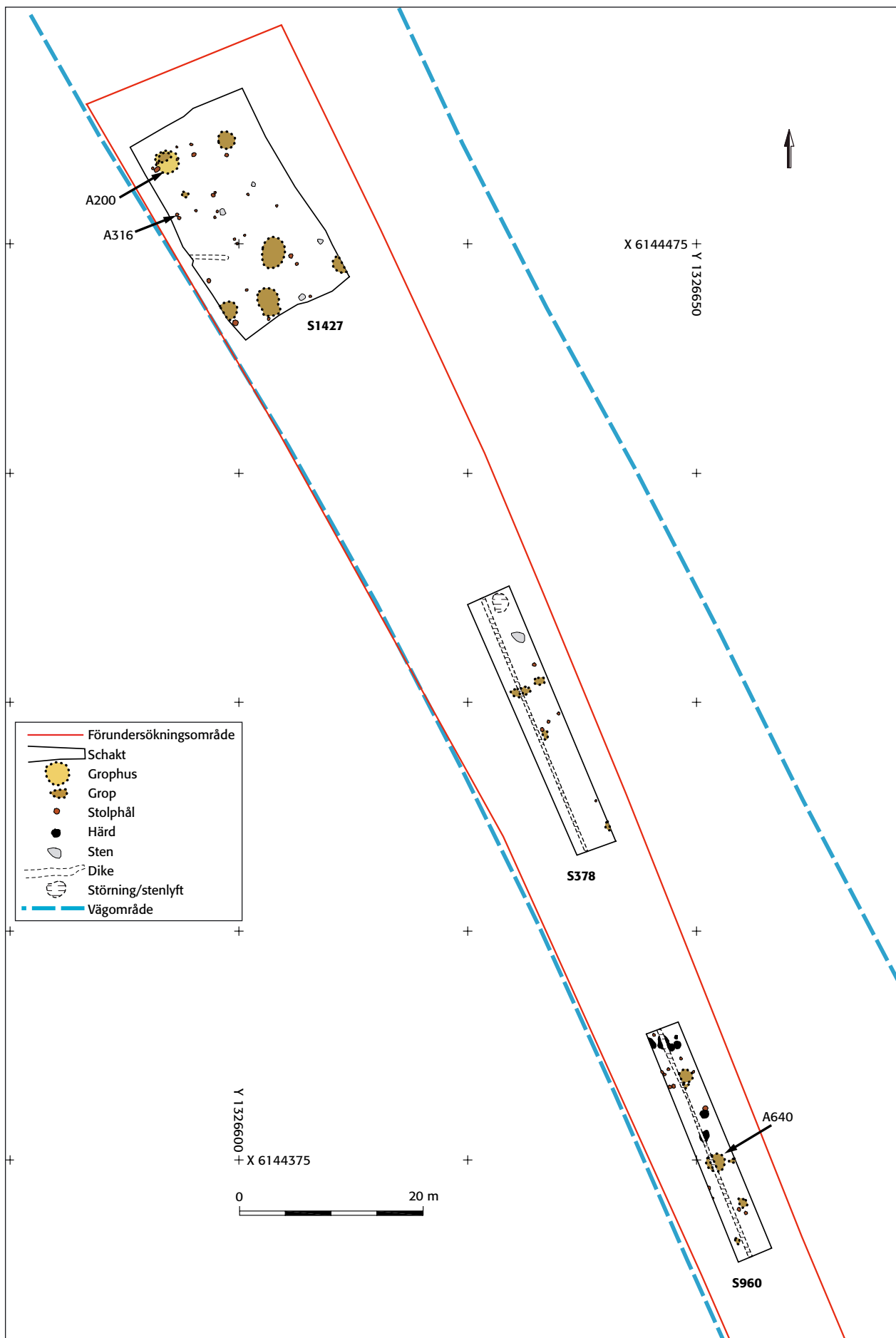

Fig. 6. Förundersökningsschakt och anläggningar inom område 5.

Grophus

Grophuset (A200) låg i det nordligaste av de tre schakten (S1427) och utgjordes av en rundad, ca 2,5 meter stor och upp till 0,46 meter djup nedgrävning (fig. 6 och 7). Strax innanför den västra, respektive östra kanten fanns ett stolphål vardera (A1038 och A1068), vilka burit upp en takås. Större delen av golvytan var nedgrävd ca 0,20 meter i alven, men i grophusets norra hälft fanns en ca 1,0x1,45 stor, något oval fördjupning vars djup nådde ytterligare 0,28 meter ner (A1014). Centralt i huset, intill fördjupningens södra kant var grophusets "golv-lager" mycket hårt packad. Funktionen av gropen (A1014) i botten av grophuset är oklar. Den kan ha fungerat som förrådgrop, men det är också möjligt att här stått en vävstol, och att det hårt packade golvlagret vid gropens södra kant uppkommit genom att man stått här när man vävt.

Fynden i grophuset utgjordes av keramik, två fragment av brynen, en liten glättsten, flinta, djurben och en kraftigt korroderad järnring (diam. 39 mm). Bland keramiken kan nämnas en större skärva till ett hängkärl, Sellings typ AIV:3a2, med en datering till vendeltid och vikingatid (Selling 1955). Ytterligare en skärva, som utgör större delen av en kärلسida, består också den av AIV-gods med motsvarande datering.

Två ^{14}C -analyser av träkol från grophuset (PK 1078 och PK 1079) gav dateringar till sen vendeltid–vikingatidens första hälft (Tabell I).

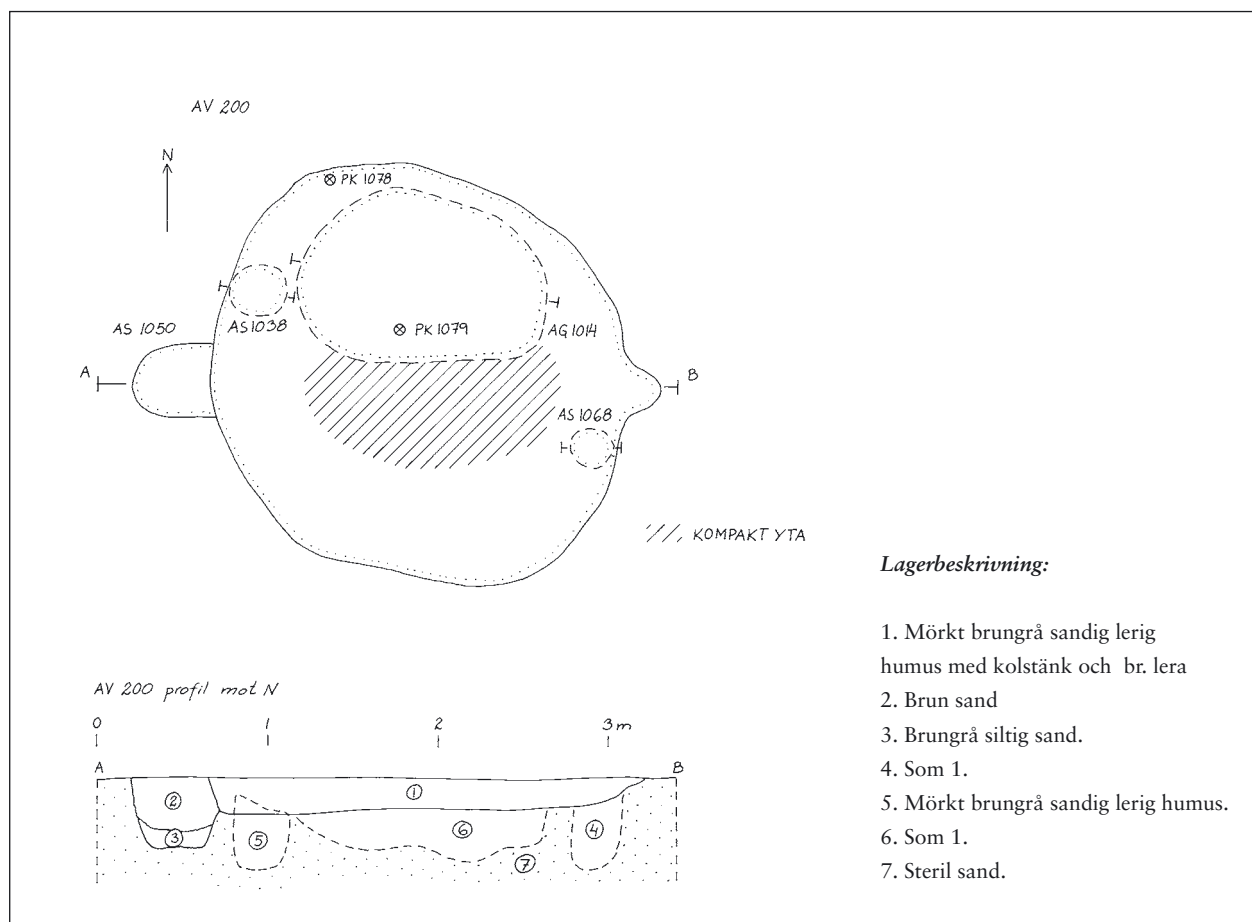

Fig. 7. Grophuset A200 inom område 5.

Stolphål

Stolphålen förekom främst i det norra och det södra schaktet (S1427 och S960). Några strukturer gick inte att urskilja, och fynden inskränkte sig till enstaka små ”anonyma” krukskärvor och avslag av flinta. I ett stolphål (A316) påträffades dock delen av en kärlsida från stenålder. Kärlet utgörs av s.k. Store Valby-keramik med datering till mellanneolitikum (ca 2 700 f.Kr).

Gropar

Groparna varierade avsevärt i storlek. Fynden utgjordes även här av små keramikskärvor och flintavslag, men även av djurben. I gropen A640, som utgjordes av en rund, ca 2 meter stor och 0,3 meter djup nedgrävning i det sydligaste schaktet, fanns ett litet slipat fragment av flinta och keramikskärvor, varav en liten bit med snörornament. Fynden kan dateras neolitikum.

I det norra schaktet förekom flera grophusliknade nedgrävningar, vilka dock uppvisande en mycket omrörd fyllning. Groparna är med största sannolikhet resultatet av sentida grävningar kring stora markfasta block som grävts upp, varefter groparna genast fyllts igen. Detta skulle kunna förklara den blandade fyllningen. Fynd av större ”vassa” stenflisor som låg i fyllningen, och som sannolikt utgör flisor från de stenblock man grävt upp, styrker denna tolkning. I en av groparna låg dessutom en yngre rödgodsskärva vilket ytterligare bekräftar att groparna inte tillhör den förhistoriska bosättningen.

Härdar

Alla härdarna förekom i det sydligaste schaktet. Frånsett ett litet flintavslag var de helt fyndtomma.

Slutsatser

Undersökningen inom område 5 visar att här finns spår efter två olika boplatser, en med datering till mellanneolitikum och en annan med datering till vendeltid–vikingatid. Den undersökta delen av boplatserna utgör endast en liten del. Sannolikt fortsätter den utanför undersökningsområdet upp på den sluttning som finns åt väster. Markägarens uppgifter om sotfläckar öster om vägen tyder på att den även fortsatt åt detta håll. Då exploateringsytan intill nuvarande väg E6 är begränsad, förväntas ytterligare undersökningar inte kunna bidra med väsentligen ny uppgifter om boplatsernas utbredning och datering.

Området föreslås därför inte gå vidare till slutundersökning.

Delområde 6:1

RAÄ 39 i Skegrie socken (Skegrie 24:6)

Arbetsområdet, som utgörs av en ca 360 meter lång och ca 50 meter bred yta, ligger väster om Skegrie by (RAÄ 31) och söder om vägen mot Räng. Den nuvarande väg E6 löper mellan Skegrie kyrka och Skegriedösen (RAÄ 2). Då det på grund av utrymmesskäl inte är möjligt att bredda den nuvarande vägen här, har en helt ny sträckning projekterats ca 35–40 meter väster om Skegriedösen (fig. 8).

Vid tidpunkten för utredningsgrävningen år 2006 ingick även en yta för terrängmodellering i arbetsområdet. Denna yta låg norr om

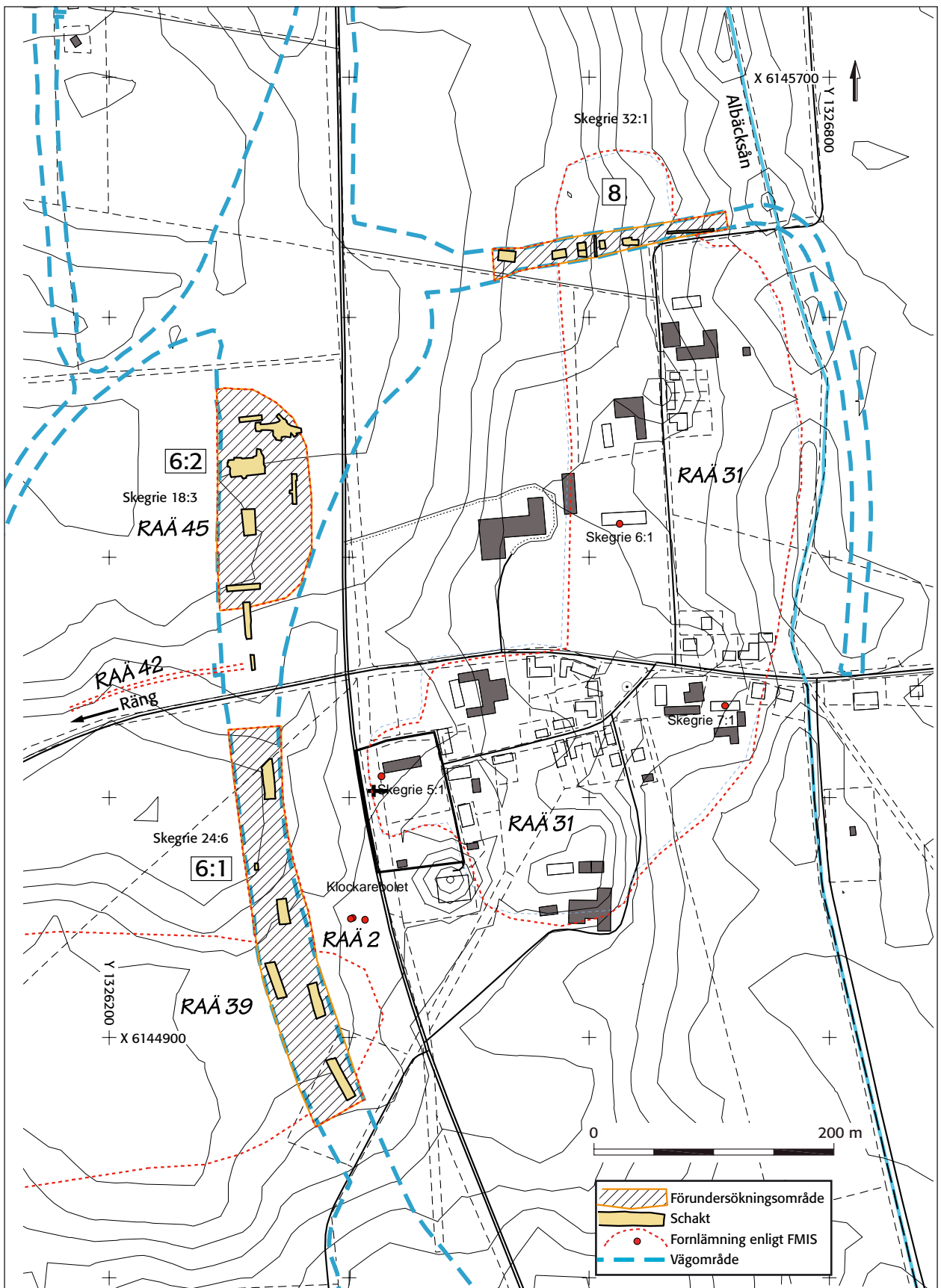

Fig. 8. Delområdena 6:1 och 6:2 samt område 8.

Skegriedösen och sträckte sig fram till nuvarande väg E6 i öster. Arbetsområdet var då ca 100 meter brett här (Jacobsson 2007, fig. 13). Inför förundersökningen undantogs denna yta från exploatering, varför arbetsområdet krymptes till ca 50 meter.

Topografin utmed delområde 6:1 utmärks av ”mjuka” sluttningar åtskilda av flacka sänkor. I söder kommer vägen att passera över den östra delen av en flack höjdrygg med en registrerad boplats (RAÄ 39). I den nordvästra delen faller terrängen ner mot en flack sänka (våtmark) belägen söder om vägen mot Räng.

Området gränsar till, och skär delvis över toftmark invid Skegries bytomt. Det skär också två vånggränser inom bymarken.

I samband med nedläggning av en gasledning 1999 grävdes ett schakt norr om vägen mot Räng (RAÄ 42). Här påträffades då ett grophus samt spridda härdar, gropar och stolphål. Anläggningarna daterades till vendeltid – äldre vikingatid (Olsson 2000).

Vid utredningsgrävningarna för väg E6 påträffades rikligt med boplatslämningar bestående av diken, härdar, stolphål, gropar och ett möjligt grophus, vilka daterades till yngre järnålder.

Vid förundersökningen schaktades matjorden bort inom 1 258 kvm, fördelade på sex schakt (S987, S1828, S2508, S2578, S2739 och S2784). Vid metalldetekteringen påträffades bl.a. ett arabiskt silvermynt, en Dirhem, som daterats till 760 – 800-talet (se fig. 9 och fyndlistan). Totalt påträffades 149 anläggningar. Dessa utgjordes av 3 grophus, 106 stolphål, 14 gropar, 10 diken, 15 pinnhål och 1 brunn (fig. 10). I schakt S2508, i norra delen av undersökningsområdet, bildade ett antal stolphål, i kombination med en serie tätt förekommande pinnhål, lämningarna efter ett stolpbyggt hus. I schakt 2578 längst i söder fanns flera parallella diken som sannolikt avgränsat en fägata (Bilaga 2).

Fig. 9. Arabiskt silvermynt (Dirhem) påträffat vid metalldetektering inom delområde 6:1.

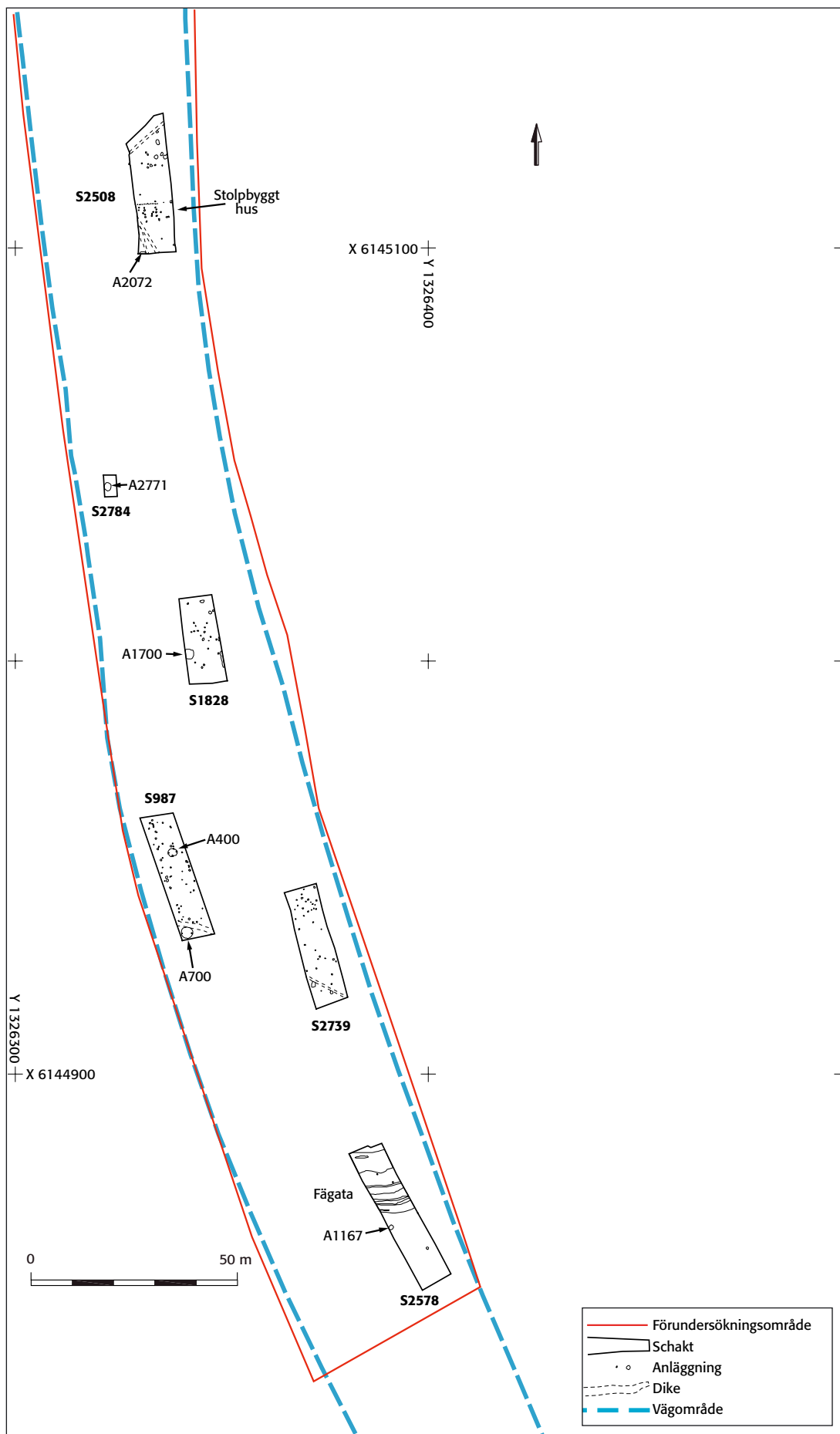

Fig. 10. Förundersökningsschakt och anläggningar inom delområde 6:1.

Grophus

Vid förundersökningen undersöktes två grophus, A400 och A700, vilka påträffades i schakt S987. Ytterligare en anläggning (A1700 i schakt S1828) registrerades som grophus på grund av sin form och allmänna karaktär. Denna undersöktes dock ej. A2072 i schakt S2508, registrerad som grop, men kan eventuellt också utgöra ett grophus (fig. 10).

Grophuset A400 hade plan botten, var runt och ca 2 meter i diameter (fig. 11). Det var nedgrävt ca 0,2 meter i alven och hade två stolphål belägna strax innanför nedgrävningskanten, ett i väster och ett i öster (A2814 och A2839). Dessa har burit upp en öst-västligt orienterad takås. Vid den norra respektive södra kanten fanns också två stolphål, men betydligt grundare (A437 och A2827). Funktionen är oklar, men de kan ha ingått i en väggkonstruktion.

Fynden i grophuset utgjordes av två bitar till bensenor hörande till en sammansatt enkelkam, små keramikskärvor, djurben och ett järnfragment. Keramiken ger ingen vägledning avseende dateringen, men det ena kamfragmentet är ornerat med vinkelställda och lodräta linjer och kan med viss tvekan inordnas i Ambrosianis grupp B som huvudsakligen tillhör 900-talet (Ambrosiani 1981, s. 25ff). Tre ¹⁴C-analyser (PK 2851, PK 2852 och PM 2856) gav dateringar till sen vendeltid-vikingatidens förstahälft (Tabell I). Några fynd som vittnar om vad grophuset använts till påträffades inte.

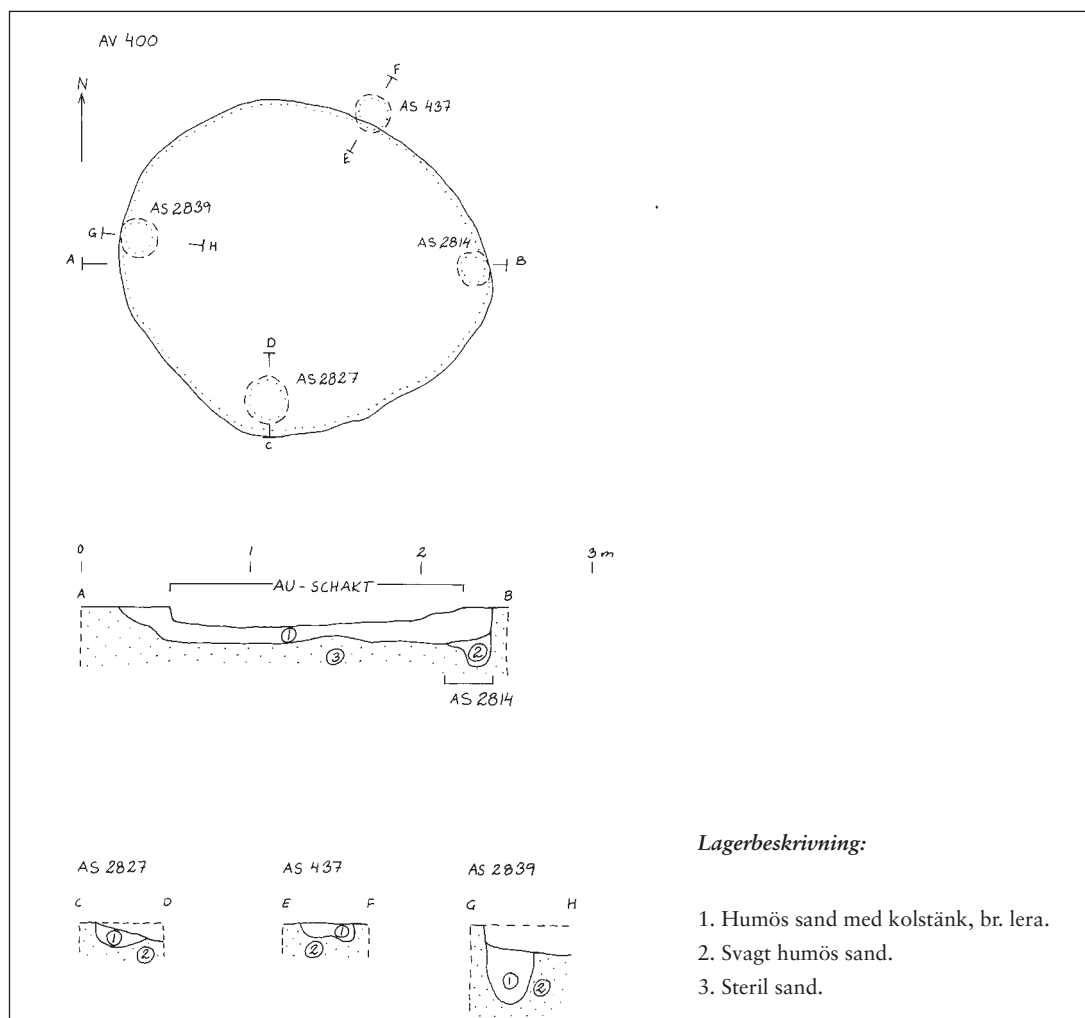

Fig. 11. Grophuset A400 inom delområde 6:1.

Det andra undersökta grophuset (A700) var runt med en diameter av 2,8 meter och ett djup av 0,92 meter (fig. 12). Även detta hade en stolpsättning (A2788 och A2861) som utvisade att huset haft en östvästligt orienterad takås. Nära botten fanns en lins bestående av sand och sot som skulle kunna tolkas som ett avsatt golvlager (L5 och L6). Husets fyllning utgjordes av en skiktad lagerföljd, innehållande bl.a. rikligt med förkolnade sädeskorn (Bilaga 1).

Fynden utgjordes av keramik, bränd lerklining, tången till en liten järnkniv, tre oidentifierade järnbitar, djurben och flinta. Bland keramiken finns en mynningsskärva tillhörig ett hängkärl av Sellings typ AIV:3a2 med en datering till vendeltid och vikingatid (Selling 1955). Övriga skärvor ger ingen vägledning till dateringen. I den brända lerkliningen finns tydliga avtryck efter klena pinnar samt gräs eller halm. Lerkliningen kan ha ingått husets väggar eller i ett närliggande hus. Två ¹⁴C-analyser (PM 2857 och PM 2859) gav dateringar till vikingatid (Tabell I).

Husets funktion kunde inte fastställas.

Grophuset A1700 i schakt 1828 fortsatte in i schaktkanten åt väster. Den synliga delen mätte 2,4x1,4 meter. Sondning i anläggningen visade att den var ca 0,75 meter djup. Huset undersöktes inte.

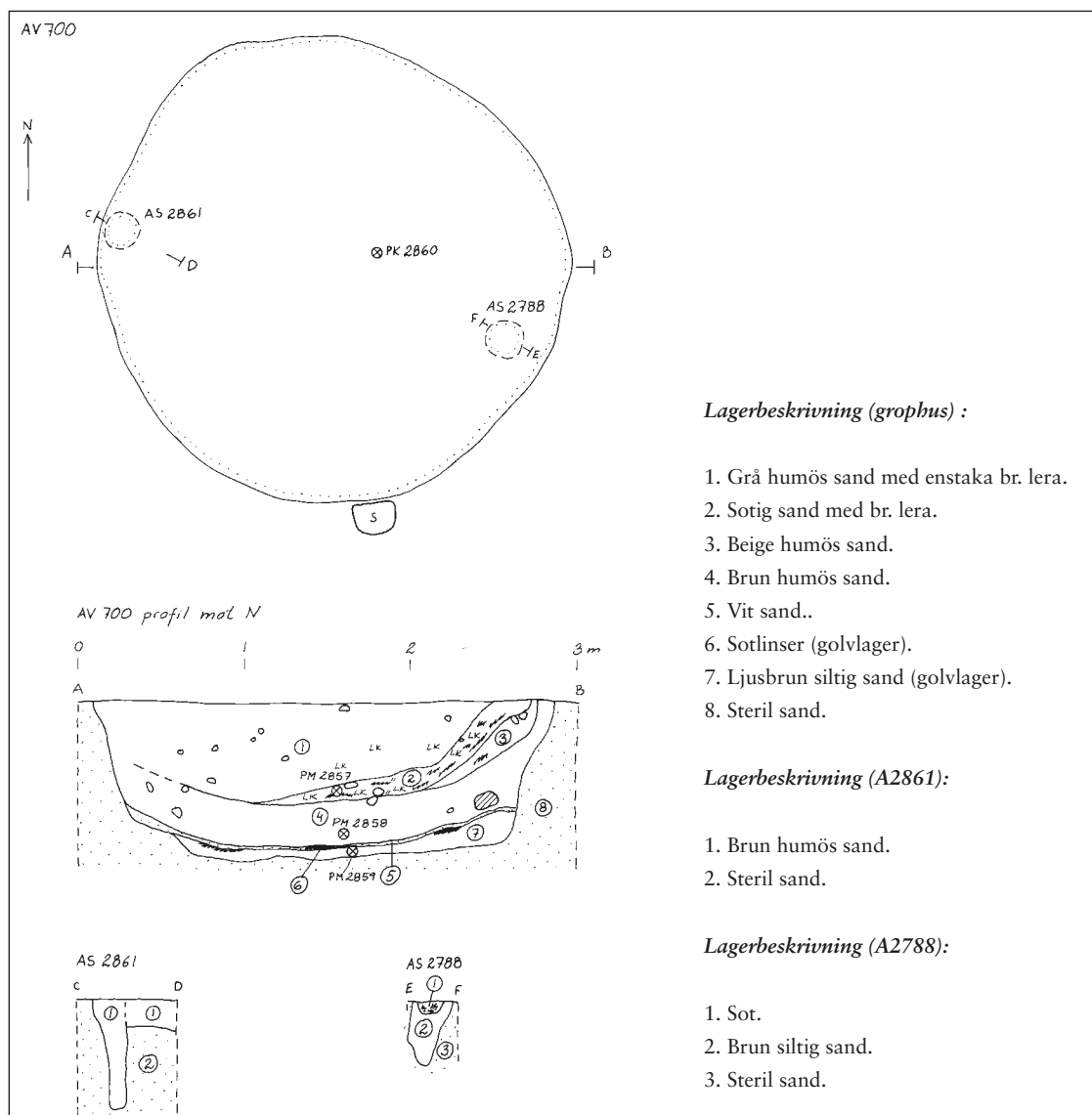

Fig. 12. Grophuset A700 inom delområde 6:1.

Stolphål och stolpbyggt hus

Med undantag för schakten S2578 och S2784, där stolphål nästan helt saknas, förekommer dessa tämligen jämt spridda i förundersöknings-
schakten (fig. 10). Några strukturer i form av stolpbyggt hus har endast
kunnat påvisas i schaktet S2508. Här indikerar fyra stolphål (A2751,
A1979, A1905 och A1934) lämningarna efter ett hus med en öst-västlig
orientering (fig. 13). Stolphålen markerar platsen för takbärande stolpar.
Avståndet mellan stolparna i bockparen har varit 1,5 meter och mellan
bockparen 2,8 meter ¹⁴C-analys av träkol (PK 3020) från ett av stolphå-
len (A1934) gav datering till vikingatiden (Tabell I). Husets avgränsning-
ar åt öster och väster kunde inte fastställas, men sannolikt fortsätter det
utanför schaktkanterna. Strax norr om huset, och parallellt med detta,
fanns en rad med grunda pinnhål som möjligen kan ha ingått i en lätt
väggkonstruktion. Alternativt utgör de spåren efter en enkel hägnad.

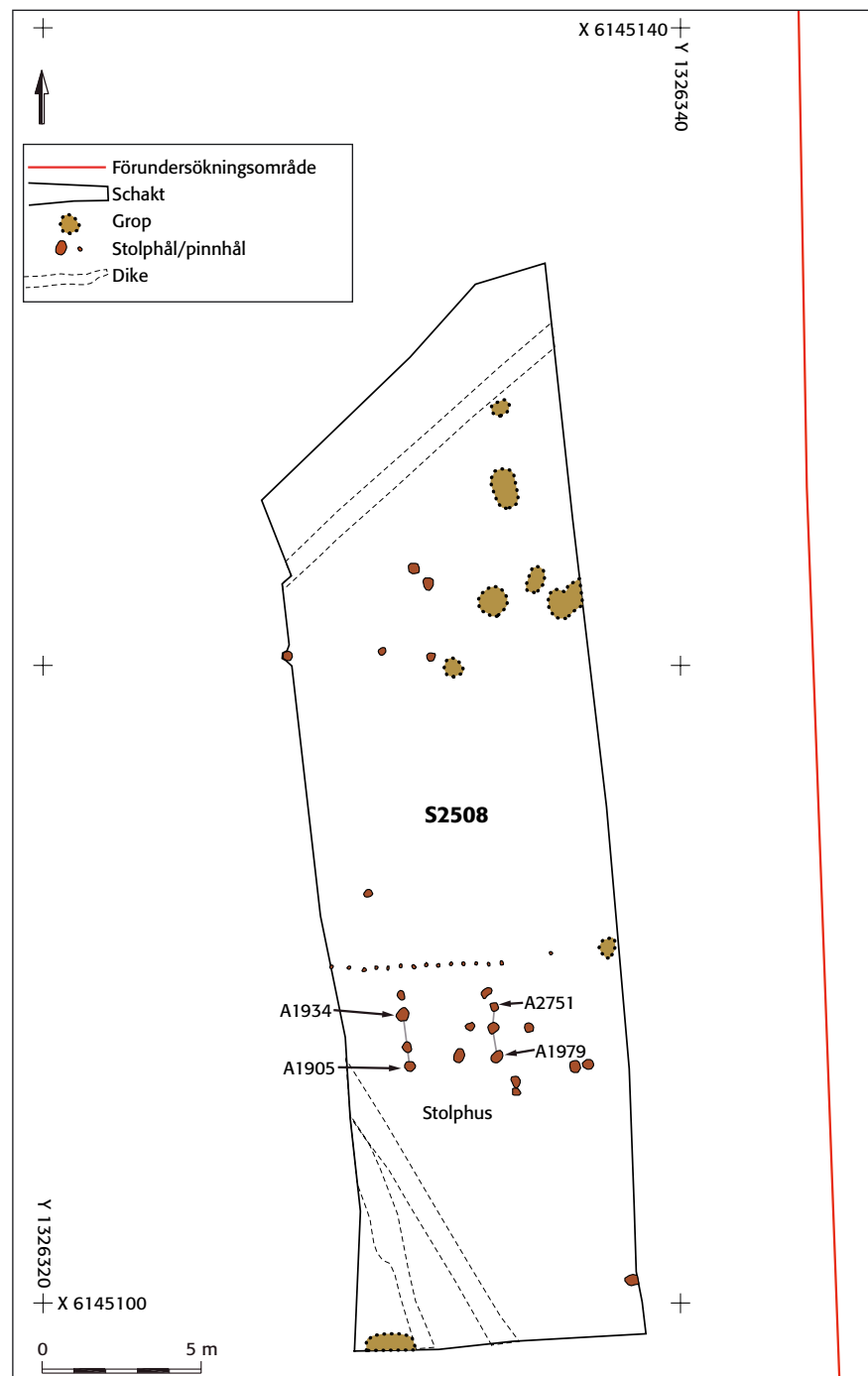

Fig. 13. Stolpbyggt hus inom delområde 6:1.

Gropen A 1167

Flera av de anläggningar som registrerades som gropar var knappt en meter stora och hade ett obetydligt djup, oftast endast 0,1–0,15 meter. En rimlig tolkning är att flera av dessa representerar stenlyft som tillkommit i modern tid. En grop avviker dock markant från dessa, A1167, belägen i schaktet S2578 (fig. 10). I gropen, som var ca 1 meter i diameter och 0,3 meter djup, påträffades över sju kilo slagen flinta, rikligt med keramikskärvor samt en mindre mängd brända ben. Flintan består huvudsakligen av avslag och avfall, men i materialet finns delarna till minst fem slipade tunnackiga yxor, åtta skrapor, en tvärpil och flera slipade fragment. Ca 0,1 kilo av flintan är bränd.

Keramiken består dels av tunnväggiga skärvor till en trattbägare försedd med kamornament, och dels av oornrat tjockt gods tillhörigt minst ett större förrådskärl. I keramikmaterialet finns dessutom tjocka skärvor från flera olika lerskivor ornerade med pinnintryck och vågband (fig. 14).

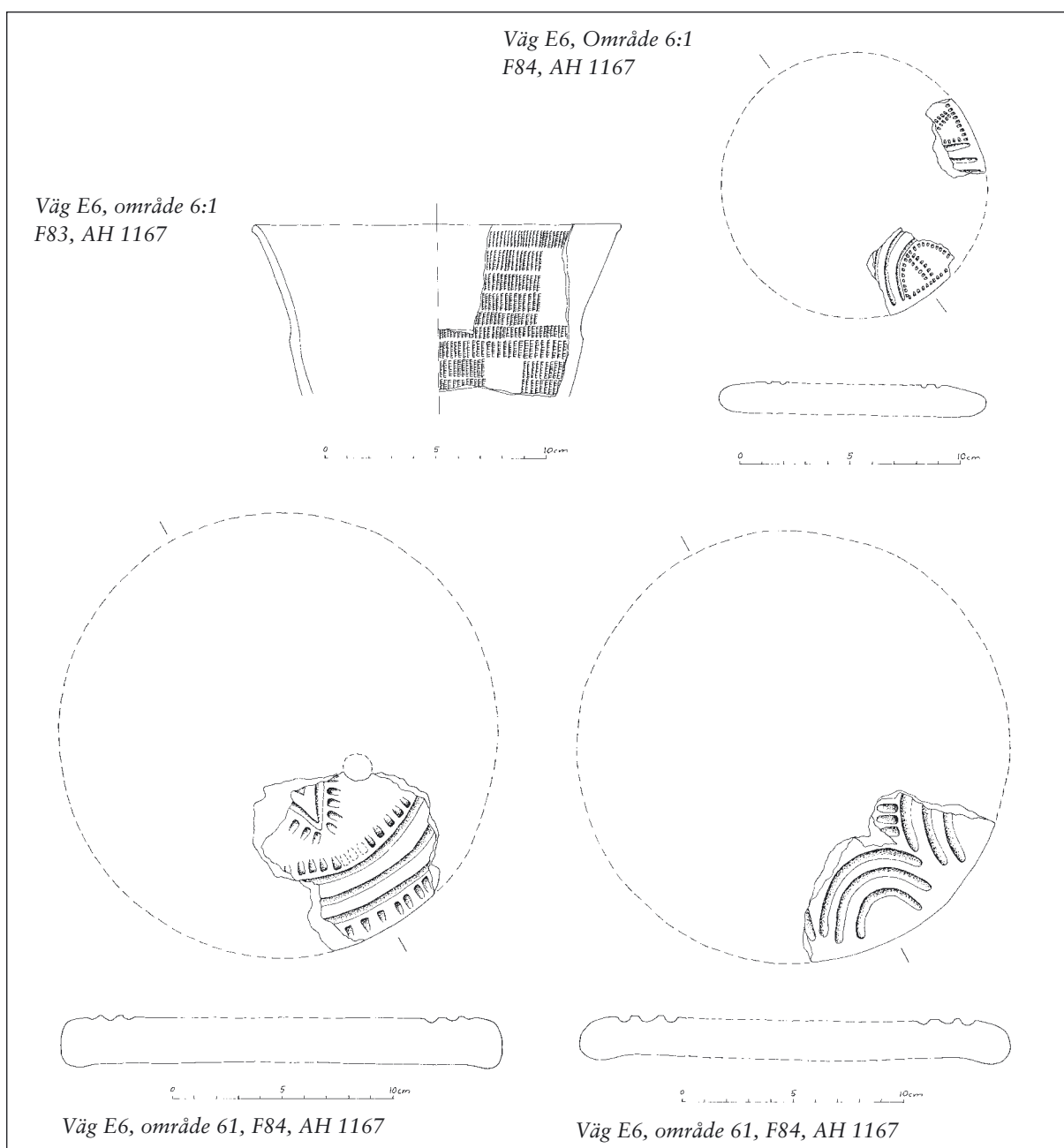

Fig. 14. Lerskivor och trattbägare från gropen A1167 inom delområde 6:1.

De brända benen förefaller uteslutande vara från djur (muntlig information från osteolog Caroline Arcini vid UV Syd).

Materialet kan dateras till mellan-neolitikum.

Den stora mängden fynd i gropen för tankarna till någon form av rituell handling, möjligen med koppling till Skegriedösen, belägen ca 130 meter norrut.

Brunn

Brunnen, A2771, lokaliserades redan under utredningen 2006. Den låg på kanten ner mot den våtmark som tidigare funnits väster om undersökningsområdets norra del, men som numera är torrlagd (fig. 10). Vid förundersökningen snittades brunnen med grävmaskin varefter sektionen ritades. Den var endast ca 0,8 meter djup, och de jordprover som togs (pm2783 och pm2783) visade på en total avsaknad av makrofossil (Bilaga 1). Det är tveksamt om A2771 verkligen utgör en brunn. I fyllningen påträffades fragmentet av en tegelsten, vilket tyder på att anläggningen sannolikt inte är samtida med övriga boplatslämningar inom området.

Gränsdiken/Fägata

Vid undersökningen påträffades en serie grävda diken i schaktet S2578. Dikena löpte parallellt och beskrev en svag bågform i öst-västlig riktning. Dikena kan ha utgjort begränsningar till en fägata. Dessa samt övriga gränsdiken som påträffades inom de områden som förundersöktes behandlas mer utförligt av Mats Riddersporre i Bilaga 2.

Slutsatser

Inom delområde 6:1 berörs ett större sammanhängande boplatsoområde som sträcker sig minst 360 meter i nord-sydlig riktning. Boplatsen ligger strax väster om Skegrie by (RAÄ 31 i Skegrie sn), och passerar över den östra delen av en sedan tidigare registrerad boplat (RAÄ 39 i Skegrie sn). Skegriedösen (RAÄ 2 i Skegrie sn.) ligger 35–40 meter öster om undersökningsområdet.

Förekomsten av grophus och stolphål tyder på att ett eller flera gårdslägen kan finnas inom undersökningsområdet. Fyndmaterialet och de ¹⁴C-dateringar som utförts pekar mot en datering till slutet av vendeltiden och större delen av vikingatiden. Gropen A1167, och närheten till Skegriedösen tyder på att det även kan förekomma lämningar från neolitikum. I den södra delen av området (S2578) finns också spår efter en möjlig fägata som kan identifieras på 1700-talskartorna.

Den yngre järnåldersbosättningen inom undersökningsområdet utgör en del av ett större bosättningskomplex kring Skegrie by. Något längre åt nordost, inom delområde 8, påträffades flera metallföremål från vendel- och vikingatid vid metalldetektering. Spår efter järnåldersbosättningar har också uppmärksamats på fler ställen i närområdet. Här finns således goda möjligheter att undersöka förhållandet mellan den yngre järnålderns bosättningar och den medeltida byn Skegrie.

Området föreslås gå vidare till slutundersökning

Delområde 6:2

RAÄ 45 i Skegrie socken (Skegrie 18:3)

Området ligger på en sydsluttning väster om Skegrie by (RAÄ 31) och norr om vägen mot Räng (fig. 8). I den norra delen finns en svagt utbildad platå. Här utgörs alven till stora delar av siltig sand med förekomst av stora markfasta stenar. På platåns östra del förekommer dock siltig lera, men med inslag av sandiga/grusiga partier. Här finns betydligt färre markfasta stenar. På sydsluttningen söder om platån utgörs alven främst av siltig lera med litet inslag av sten.

I de sökschakt som grävdes vid utredningen 2006 påträffades ett stort antal otydliga och ibland diffusa färgningar mot alven. Initialt tolkades dessa som kraftigt urlakade gropar och stolphål, men efterhand kom denna tolkning att omprövas, och flera av dem kom istället att uppfattas som möjliga djurgångar eller naturliga infärgningar i alven (Jacobsson 2007).

Vid förundersökningen grävdes åtta schakt omfattande en yta av 1 546 m² (fig. 15). I de tre sydligaste schakten (S2966, S2957 och S2484) förekom inga eller mycket sparsamt med anläggningar. Inom schakten S2385 och S1195, men även delvis inom S3430, uppenbarade sig åter den diffusa anläggningstyp som visat sig vid utredningen. Det kunde nu bekräftas att det vid sidan av förhistoriska anläggningar också förekom djurgångar, stenlyft och naturliga infärgningar i alven, vilka var svåra att skilja från riktiga anläggningar, speciellt gällde detta inom schaktet S1195, där alven var mycket stenrik.

Vid undersökningen påträffades 6 gravar, 22 stolphål och 22 gropar. Dessutom noterades 36 större stenar, djurgångar och stenlyft. De senare visade sig ibland som stora gropar vilka bildats då man grävt runt markfasta block för att avlägsna dessa. Metalldetekteringsfynden utgjordes endast av en spik samt två oidentifierbara bronsbitar.

Gravar

Något överraskande påträffades vad som uppfattades som fem–sex skelettgravar. Av dessa låg fem inom S3430 (A2970, A3000, A3101, A3156 och A3259) och en i den norra kanten av S1195 (A 1140) (fig.16). A 1140 och A3000 undersöktes i sin helhet.

Gravarna visade sig som avlånga, ibland rektangulära nedgrävningar med en längd varierande mellan 2,1 och 4,5 meter, och en bredd mellan 1,2 och 1,9 meter. I flera av dem förekom väl avgränsade stenpackningar

A 1140 visade sig som en gles stenpackning, endast obetydligt ”nedsänkt” i alven. Några fynd i form av skelettresten eller artefakter förekom inte. Tolkningen som grav få betecknas som mycket osäker.

A3000 utgjordes av en 0,2 meter djup och 1,46 x 3,0 meter stor rektangulär nedgrävning, orienterad i ungefärligen öst–västlig riktning (fig. 17). I graven förekom tätt packade stenar med en storlek varierande mellan 0,1 och 0,4 meter. Några gravgåvor, eller några spår efter skelett förekom inte, men anläggningens form och allmänna utseende talar för att det tveklöst rör sig om en grav.

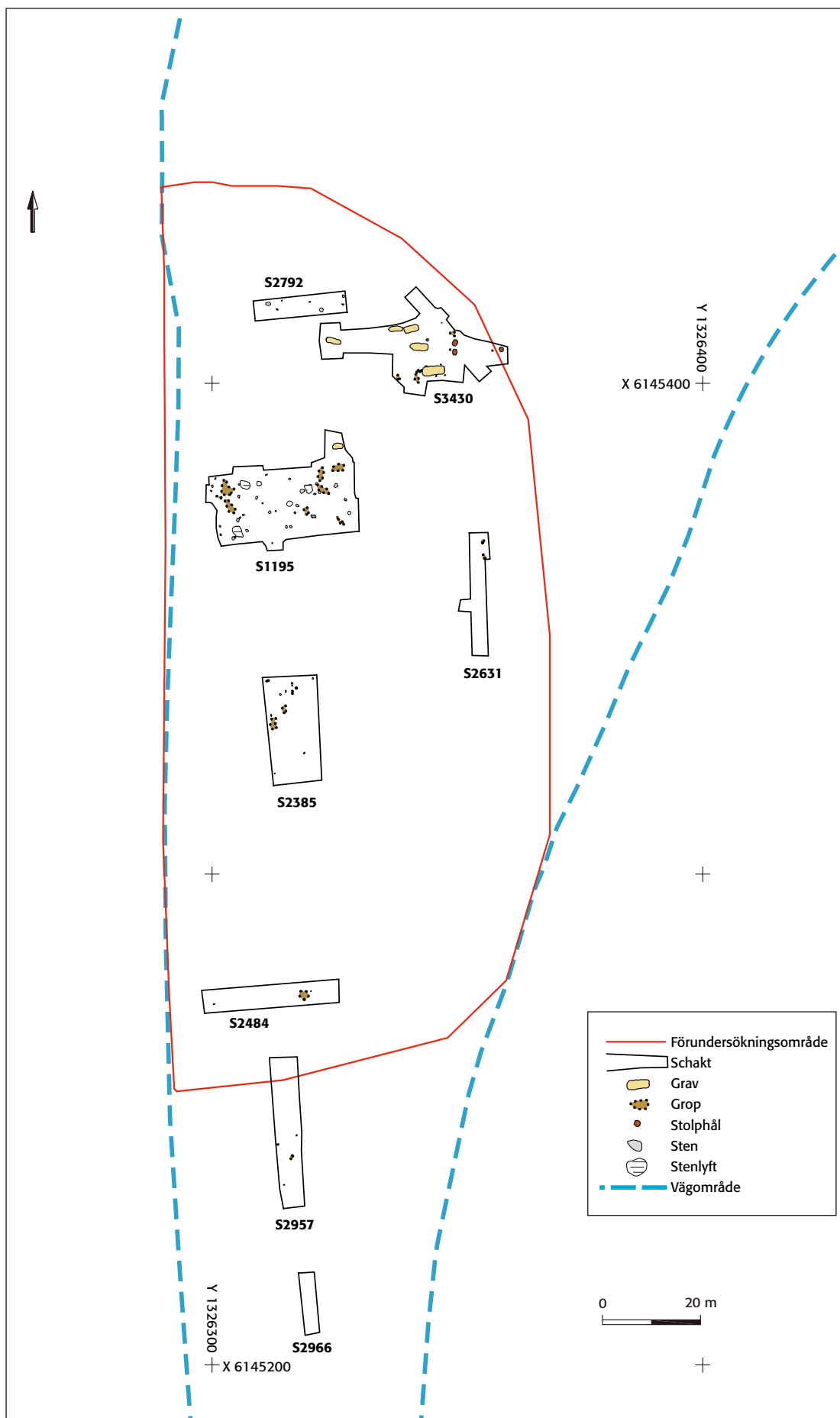

Fig. 15. Förundersökningsschakt och anläggningar inom delområde 6:2.

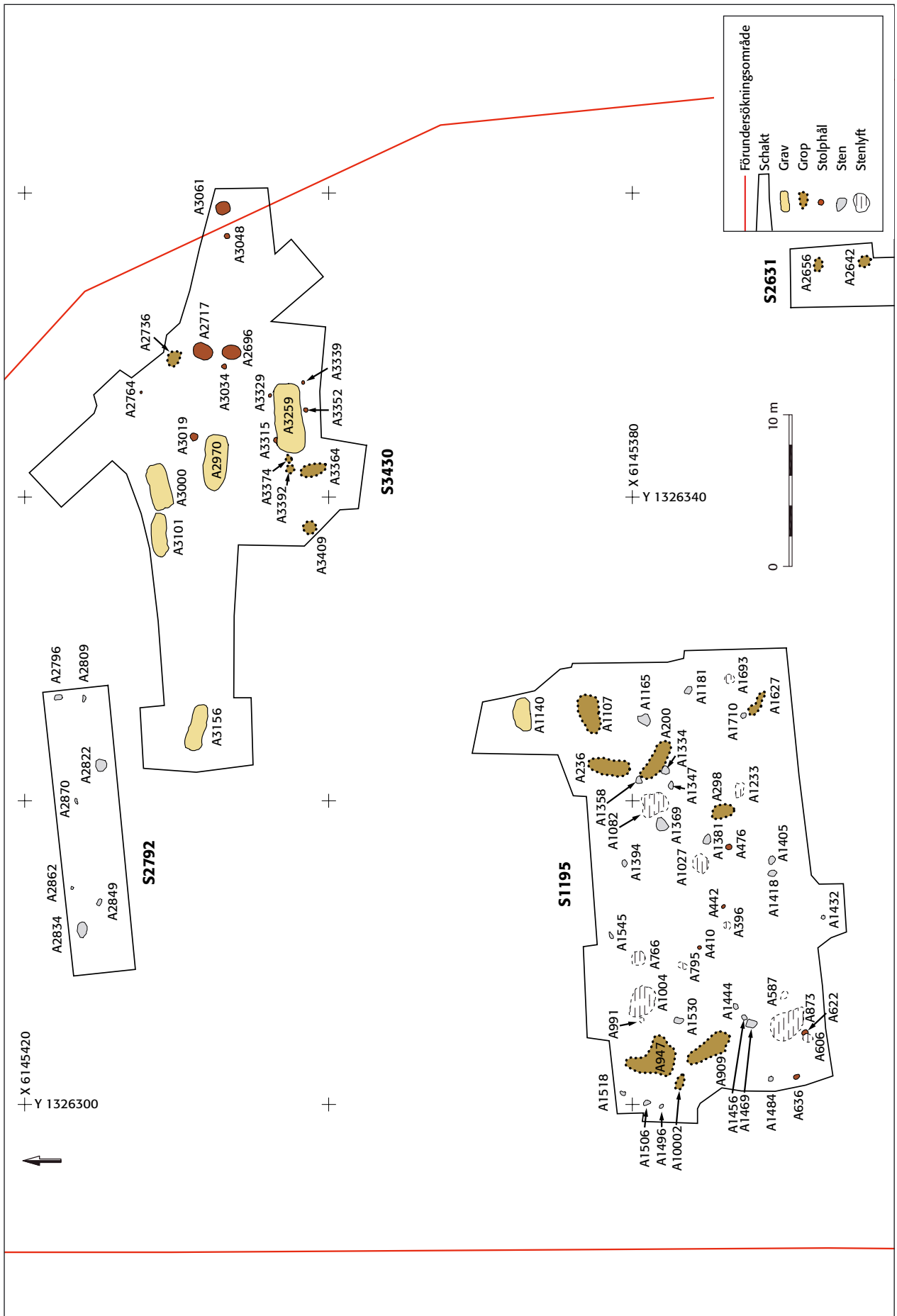

Fig. 16. Förundersökningsschakt och anläggningar inom den norra delen av delområde 6:2.

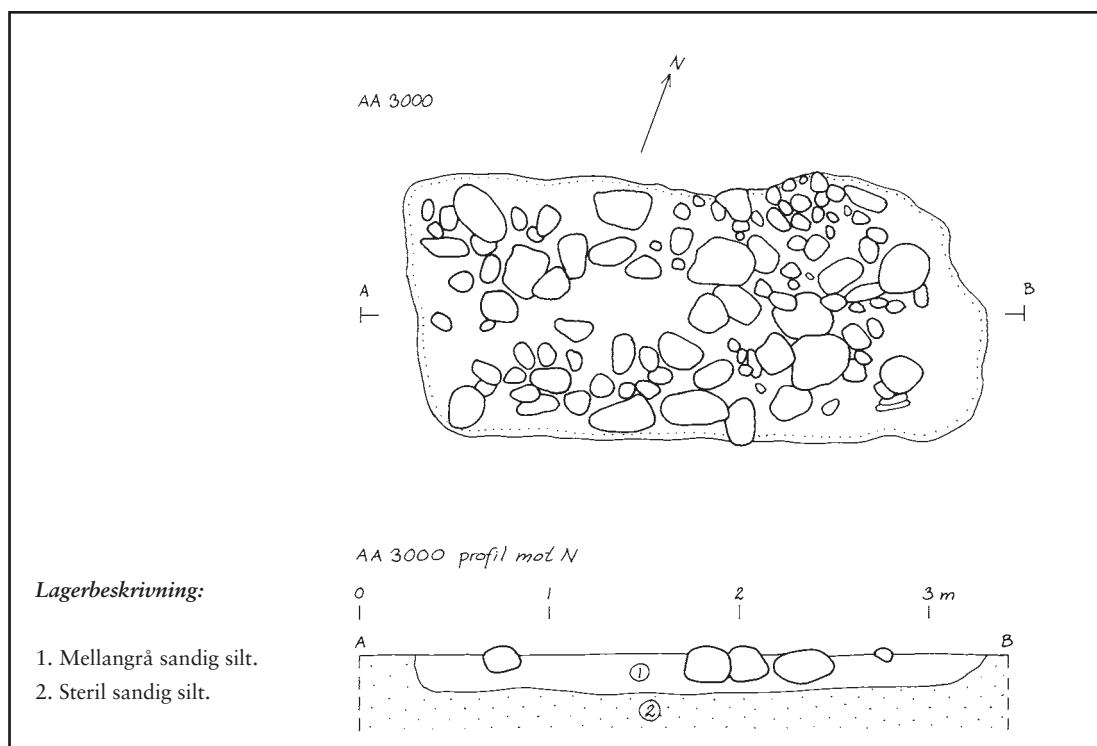

Fig. 17. Plan och profil av graven A3000 inom delområde 6:2.

A3259 utgjordes av en 1,9 x 4,5 meter stor rektangulär nedgrävning, också den orienterad i öst–västlig riktning. Graven undersöktes inte, men vid rensning av den konstaterades att även denna innehöll en stenpackning, huvudsakligen av stenar upp till 0,2 meter stora. Mellan stenarna, i den sydvästra delen av graven, påträffades skärvor efter ett lerkärl. Dessa låg väl samlade och tolkades som tillhöriga ett och samma kärl, sannolikt nedsatt i graven i samband med begravningen. Dateringen är osäker, men skärvorna uppvisar likheter med kärl från senneolitikum. Anläggningens storlek gör det troligt att det rör sig om en grav för två eller flera personer.

I väntan på slutundersökning täcktes de påträffade gravarna med fiberduk.

Stolphål

Inom området påträffades endast 22 stolphål. Elva av dessa förekom inom schakt S3430, medan de övriga fördelades inom schakten S1195, S2484 och S2957 (fig. 15 och 16). Vissa stolphål kan i själva verket utgöras av stenlyft.

Graven A3259 i schakt S3430 flankerades av fyra stolphål (A3329, A3345, A3362 och A3369), två utmed vardera långsidan (fig. 16). Dessa undersöktes inte, men deras läge utmed gravens långsidor gör det möjligt att de ingått i någon slags konstruktion som haft samband med graven.

Tre stolphål i schakt S3430 avviker markant från de övriga (A2696, A2717 och A3061). Alla var drygt 1 meter i diameter. De två förstnämnda låg ca 1 meter från varandra och visade sig bestå av 0,7 respektive 0,9 meter djupa nedgrävningar, fyllda med upp till 0,3 meter stora stenar (fig. 18). Det tredje stolphålet, som inte undersöktes, låg ca 9 meter längre åt öster. Här kan finnas ytterligare stolphål utanför den avschaktade ytan. Stolphålens dimensioner tyder på att ovanligt kraftiga stolpar varit nedsatt i marken. Det kan röra sig någon form

av markering av gravfältet, alternativt en byggnad av något slag. Några fynd påträffades inte i stolphålen. Prov för makrofossilanalys togs i A2696 (pm 3429). Några makrofossil kunde inte påvisas (Bilaga 1).

Övriga stolphål kunde inte påvisas ingå i några strukturer och undersöktes ej.

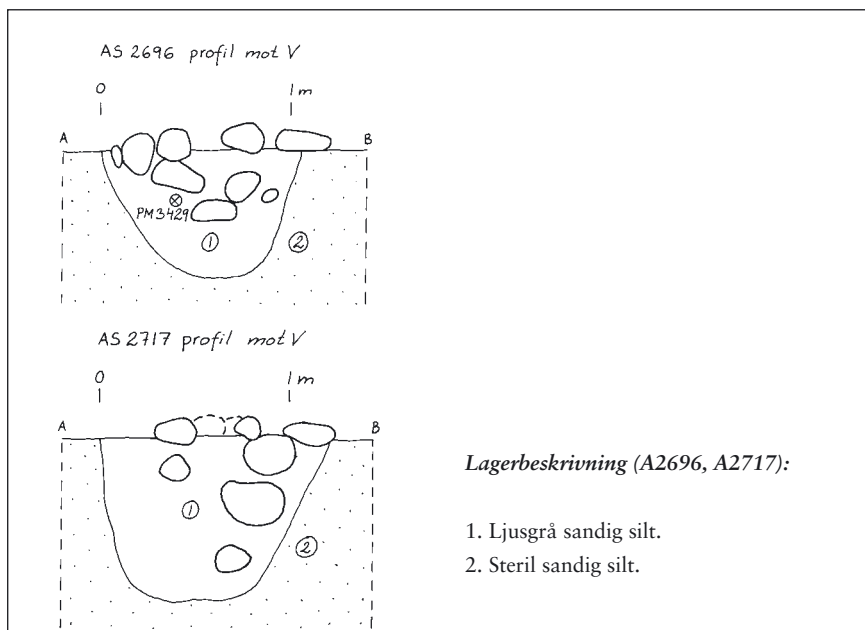

Fig. 18. Profiler genom stolphålen A2696 och A2717 inom delområde 6:2.

Gropar

Groparna utgjordes av nedgrävningar i varierande storlekar. Vissa av dem, t.ex. A200, A236 och A1107, uppvisade gravliknande planformer, men kunde vid närmare undersökning avskrivas som gravar. Ca hälften av groparna undersöktes helt, eller delvis. Fynden inskränkte sig till enstaka flintavslag och ett fåtal keramikskärvor.

Slutsatser

Inom delområde 6:2 förekommer gravar, gropar och stolphål. Dessutom finns inom vissa delar även markfasta stenar och sentida störningar i form av stenlyft och djurgångar. Groparna och stolphålen var stundtals svåra att skilja från störningarna, och det är möjligt att en del av dessa i själva verket utgörs av stenlyft eller djurgångar. Förutom boplatslämningar påträffades ett flatmarksgravfält i den norra delen av området, där fem-sex gravar konstaterades. Fler gravar finns med stor sannolikhet utanför de ytor som undersöktes i samband med förundersökningen. Gravarnas storlek tyder på att vissa av dem rymmer mer än en individ. Gravarna kan med ledning av keramikfynd dateras till senneolitikum. Förekomsten av stolphål i anslutning till gravarna tyder på att någon form av stolpbyggda konstruktioner, som haft samband med gravarna, kan ha förekommit på platsen.

Tidigare undersökningar av senneolitiska gravar i Skåne har visat att antalet gravar inom ett gravfält kan variera kraftigt, från 6-7 st. och upp mot 23 st. Antalet gravar kan således vara betydande. Ofta förekommer också att gravfälten är integrerade med samtida boplatser.

Slutundersökning föreslås inom den norra delen av delområde 6:2.

Område 8

RAÄ 31 i Skegrie socken (Skegrie 32:1)

Område 8, som utgörs av en anslutningsväg, ligger öster om väg E6 och till största delen inom Skegrie bytomt (RAÄ 31 i Skegrie socken). Undersökningsområdet ligger i öst-västlig riktning och är ca 185 meter långt och ca 20 meter brett (fig. 8). Topografin är plan i väster för att åt öster gradvis slutta ned mot Albäcksån. I väster berörs enligt det äldre kartmaterialet toftmark hörande till byns historiskt kända gårdar nr 12, 13 och 16. Resterande delen av undersökningsområdet ligger tvärs över södra delen av gårdsläge nr 12 i byns norra del (fig. 19).

Vid utredningsgrävningen år 2006 påträffades kulturlager, rase-ringslager, lergolv, gropar, stolphål och en härd med ett fyndmaterial som täcker tiden från yngre järnålder och upp i modern tid (Jacobsson 2007).

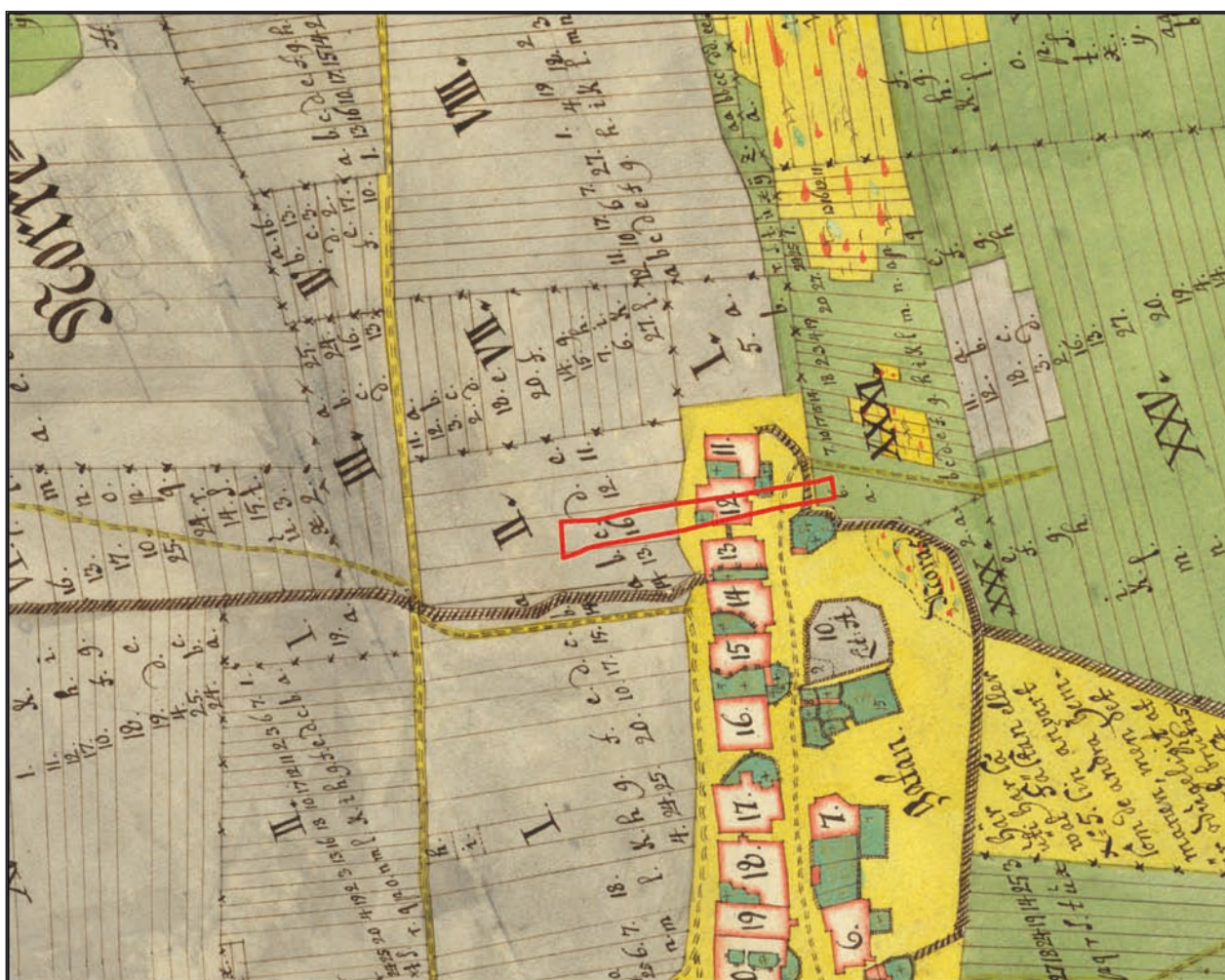

Fig. 19. Historisk karta från 1700 med område 8, Skegrie bys gårdstomter och angränsande toftmark.

Inför förundersökningen metalldetekterades matjorden inom området för gård nr 12 vilket resulterade i att ett flertal bronsföremål, bl.a. ett urnesspänne (Fnr 20), en näbbfibula (Fnr 34) och ett nålhuvud i form av förgylld fågerfigur (Fnr 30) påträffades (fig. 20 a-c). Dessutom påträffades ett borgarkrigsmynt (Magnus Eriksson, 1332–1360), en räknepenning från 1600-1700-talet, bronsklipp, flera söljor, delar av (kasserade?) smycken, två fingerborgar, en bit av en bronsgryta och diverse bronsmältor. Även en smält blyklump och en blyplomb kunde tillvaratas, liksom flera knappor och eftermedeltida mynt. Sekundära metalldetekteringar genomfördes inom samtliga schaktytor efter att 0,15 meter av matjorden banats av. De flesta metallfynd framkom dock i samband med den övre detekteringen. Inom en begränsad yta som var centralt belägen inom den tillgängliga ytan vid gårdsläget, påträffades vid första detekteringen en liten koncentration av 6 bronsmältor. Möjligen är detta spår efter en gårdsbaserad bronsgjuteriverksamhet.

a.

b.

c.

Fig. 20 a-c. Exempel på föremål påträffade vid metalldetektering inom område 8.

- a. Förgylld örnfigur med inläggningar av bergskristaller. Örnen greppar över ett djurhuvud och har i nedre delen haft en numera avbruten nål.
 b. Delen till ett Urnesspänne.
 c. Näbbfibula

Vid förundersökningen grävdes sju schakt motsvarande en yta av 481 kvm (fig. 21). Härvid påträffades ett hundratal anläggningar bestående av lager, stolphål, härdar, gropar, stenpackningar, en brunn och en ugn.

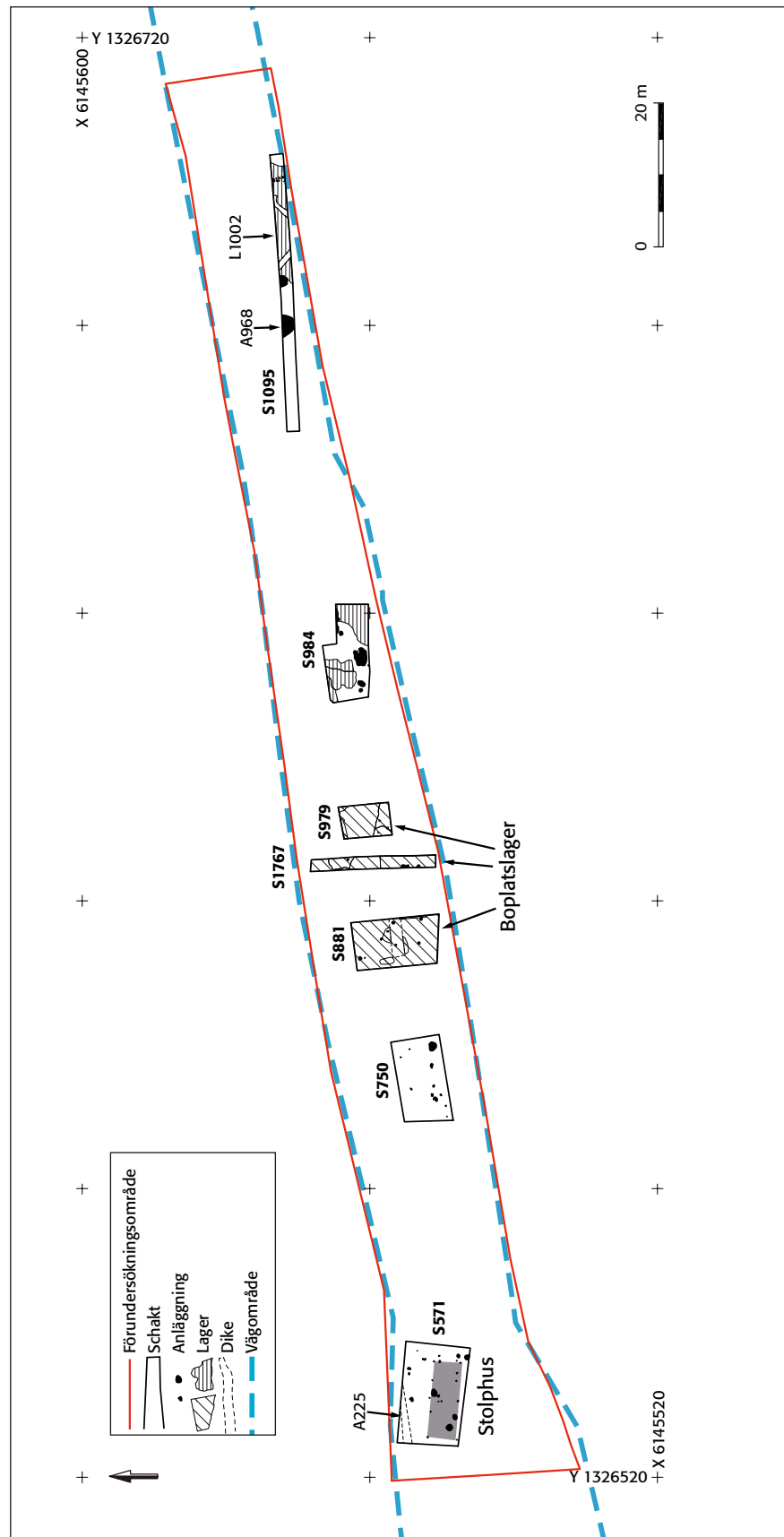

Fig. 21. Förundersökningsschakt och anläggningar inom område 8.

Förhistoriska lämningar

I de två västligaste schakten (S571 och S750) framkom en förhistorisk boplatz med ett öst-västligt treskeppigt långhus, stolphål, gropar, härdar och en härdgrop innehållande keramik.

Det stolpbyggda huset (A10) visade sig i form av fyra bockpar bestående av stolphålen A246, A1361, A421, A421, A290. A463, A320, A474 och A355 (fig. 22). Avståndet mellan stolparna i de två bockpar som låg längst i väster var ca 4 meter, medan det var någon kortare i de två östliga bockparen. Några daterande fynd påträffades inte i stolphålen, men stolpsättningen antyder att det kan röra sig om ett hus från yngre bronsålder. ¹⁴C-analys av träkol från två härdar (PK 1294 och PK 1295) i schakt 571 gav dateringar till början av yngre bronsålder (Tabell I).

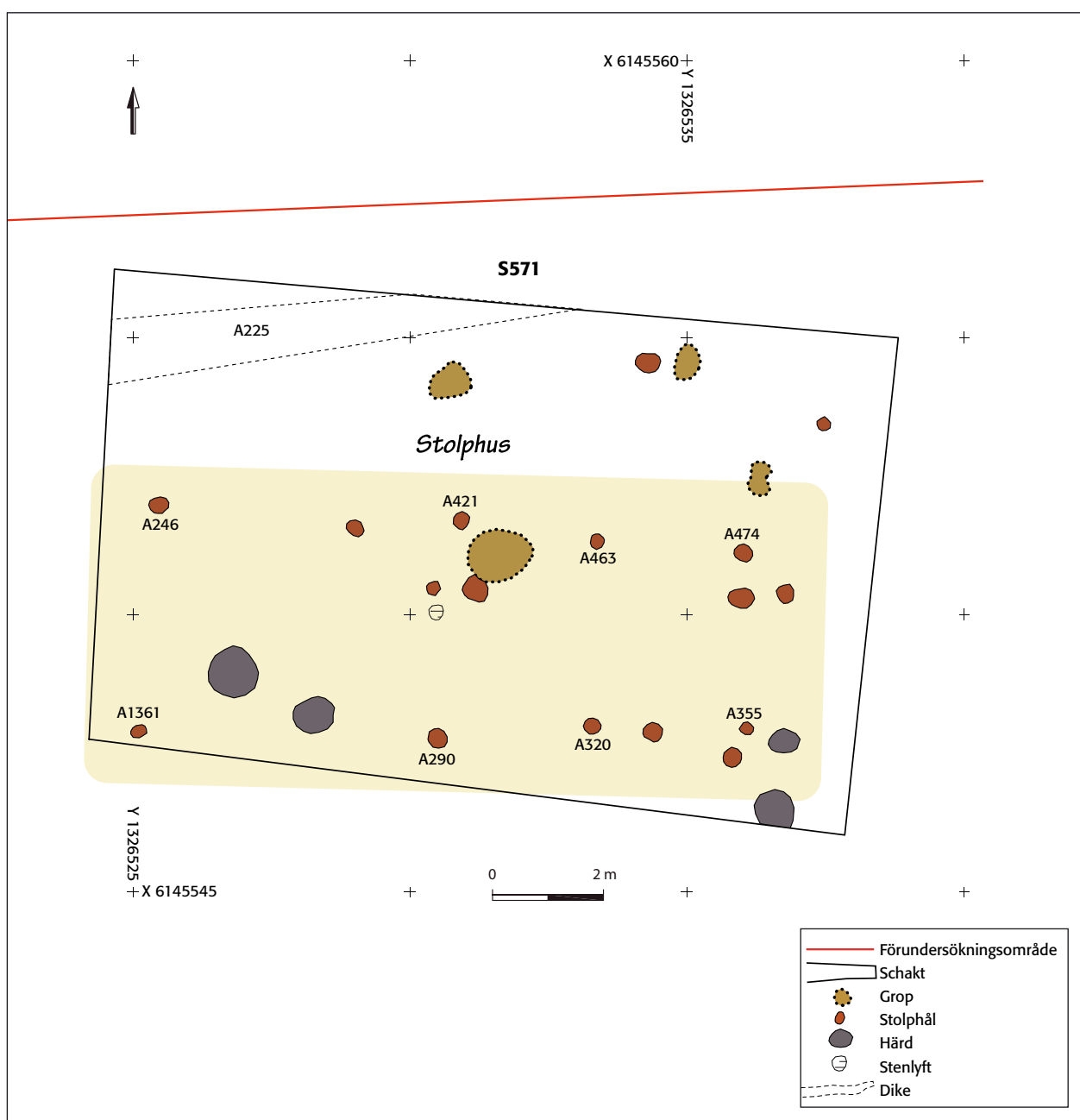

Fig. 22. Stolpbyggt hus från yngre bronsålder inom område 8.

Historiska lämningar

I de fyra schakten (S881, S1767, S979 och S984) som grävdes vid platsen för gård nr 12 dokumenterades flera ler- och raseringslager, ett golvlager samt ett äldre rostbrunt odlings- och kulturlager som i princip låg bevarad över hela gårdsläget (lagret fortsatte utanför undersökningsområdet i norr och i söder). Dessutom påträffades stolphål och nedgrävningar som låg både under och stratigrafiskt mellan lagren. Inom gårdsläget framkom belägg för minst fyra tidshorisonter:

- Ett äldsta bebyggelseskikt i form av stolphål och gropar längst ner i botten (i nuläget ej säkerställd datering men kan höra samman med den förhistoriska bopplatsen i väster).
- Därefter ett odlings- och kulturlager som var 0,20–1 meter mäktigt och ca 20x40 meter stort med fynd av bronsföremål, Östersjökeramik, yngre svartgods och äldre rödgods som preliminärt daterade lagret till perioden 1000-talets senare del–1300-talet. Sädeskorn från lagret (Ett jordprov togs för makrofossilanalys, PM 1782 i L 877) lämnades för ¹⁴C-analys, vilket gav datering till tidig medeltid-högmedeltid. (Bilaga I och Tabell I).
- Däröver låg bebyggelseämningar i form av stolphål, gropar, härdar/eldstäder och ett brandskadat golvlager innehållande fynd av bl.a. ett bracteä präglat i Mecklenburg under 1400-talets första hälft, ett bryne, spik samt hög- och senmedeltida keramik (yngre svartgods, stengods och yngre rödgods). ¹⁴C-analys av sädeskorn från ett brandlager (PM 10063 i L 1386) gav datering till 1400-talets mitt-1600-talets mitt (Tabell I).
- Nästa bebyggelsefas bestod av flera ler- och raseringslager (0,05–0,14 meter tjocka) med fynd i ytan av yngre rödgods, Westervaldkeramik, formtegel samt ett litet fragment av grönt kakel. Denna bebyggelsefas dateras till 1500-1600-talet.

Med hjälp av några provrutor som grävdes från topp till botten avslöjades att de stratigrafiska sekvenserna varierade i mäktighet mellan 0,30 och 1,40 meter (matjorden ej medräknad). Läget för de påträffade byggnadslämningarna kunde inte med säkerhet fastställas, men mot bakgrund av stolphålens och de olika lagrens utbredning finns indikationer för minst fem olika byggnader inom gårdstomten.

Lämningar efter den yngsta bebyggelsen, som finns avbildad på 1700-talskartan och på 1816 års karta, kunde inte påvisas (fig. 19). Denna har sannolikt blivit bortodlad i samband med senare tiders jordbruksarbete.

På slänten ner mot Albäcksån, i den östra delen av undersökningsområdet, grävdes ytterligare ett schakt (S1095). Syftet var främst att försöka fastställa bygränsen åt öster, och att eventuellt lokalisera ett gatuhus hörande till gård nr 14 som enligt 1816-års karta skulle ligga inom området. Något gatuhus påträffades inte, men däremot en by- och vångagräns i form av en s.k. gropavall med stengärde och dike. Väster om stengärdet, och uppför slänten mot ån, förekom en serie parallella, och tätt liggande grunda diken, vilka vid undersökningen tecknade sig som ett sammanhängande lager (L1002). Dikena tyder på att bygränsen successivt kan ha flyttats allt närmare ån, för att

slutligen markeras med stengärdet (se Bilaga 2). Här förekom också två sentida dräneringsdiken som korsade schaktet diagonalt.

I den västra delen av schakt S1095 undersöktes en brunn med risflätad brunnskorg (A968). I den ca 1,4 meter djupa brunnen var endast de nedre delarna av de stående käpparna i brunnskorgen bevarade. I bottenfyllningen, som bestod av fint skiktad gyttja, fanns ett rikt icke förkolnat främateriale bevarat (se Bilaga 1). ¹⁴C- analys av främaterialet (PM 1790) gav datering till tidig medeltid-högmedeltid (Tabell 1).

Ytterligare ett dike (A225), vilket med största sannolikhet är eftermedeltida, låg i schakt S571 i den västra delen av undersökningsområdet (fig. 21 och 22). Diket tolkades som ett gränsdike för en äldre tegindelning av toftmarken, eftersom det så väl sammanföll med en sådan gräns enligt det äldre kartmaterialet.

Slutsatser

Förundersökningsresultatet visade att område 8 hyser komplexa lämningar från både förhistorisk och historisk tid. De förhistoriska lämningarna förefaller främst vara koncentrerade till byns toftmarker i den västra delen av undersökningsområdet. Det stolpbyggda hus som påträffades här uppvisar likheter med hus från yngre bronsålder. Detektorfynden tyder på att även yngre järnålder finns representerade.

Inom byns gårdsbebyggelse, som återfinns centralt inom undersökningsområdet, förekommer en komplicerad stratigrafi med ett flertal bebyggelsehorisonter. Denna bebyggelse tar sin början i tidig-/högmedeltid och sträcker sig fram till och med 1600-talet.

Den yngsta bebyggelsen, som finns redovisad på en 1700-talskarta och på 1816 års karta, förefaller dock ha blivit bortodlad.

Område 8 bör slutundersökas.

Delområde 9:2

RAÄ 43 i Skegrie socken (Skegrie 32:1)

Området sträcker sig utmed en ca 140 meter lång sträcka och löper över ett svagt utbildat krön och en flack östsluttning ned mot den ca 200 meter längre bort belägna Albäcksån (fig. 23). Väg E6 kommer här att breddas, vilket huvudsakligen berör ytan väster om den befintliga vägen.

Ca 250 meter åt sydväst ligger en stenkammargrav (RAÄ 1 i Skegrie socken). Boplatslämningar från bronsålder och järnålder har påträffats ytterligare några hundra meter åt sydväst (RAÄ 40 och 41 i Skegrie socken). Även 500 meter åt norr har boplatslämningar undersökts, bl.a. ett grophus från yngre järnålder (Knarrström & Olsson 2000).

Vid utredningsgrävningen år 2006 påträffades ett 20-tal stolphål, gropar och härदार över en ca 100 meter lång sträcka (Jacobsson 2007).

Vid förundersökningen grävdes ett 131 meter lång schakt (S982) väster om nuvarande väg E6. Schaktet omfattade en yta av 596 kvm, och upptog större delen av den tillgängliga ytan väster om den nuvarande vägen. I schaktet påträffades 25 stolphål, 3 härदार, 3 härdgropar, 12 gropar, 1 grophus samt flera stora stenar och spår efter stenlyft (fig. 24).

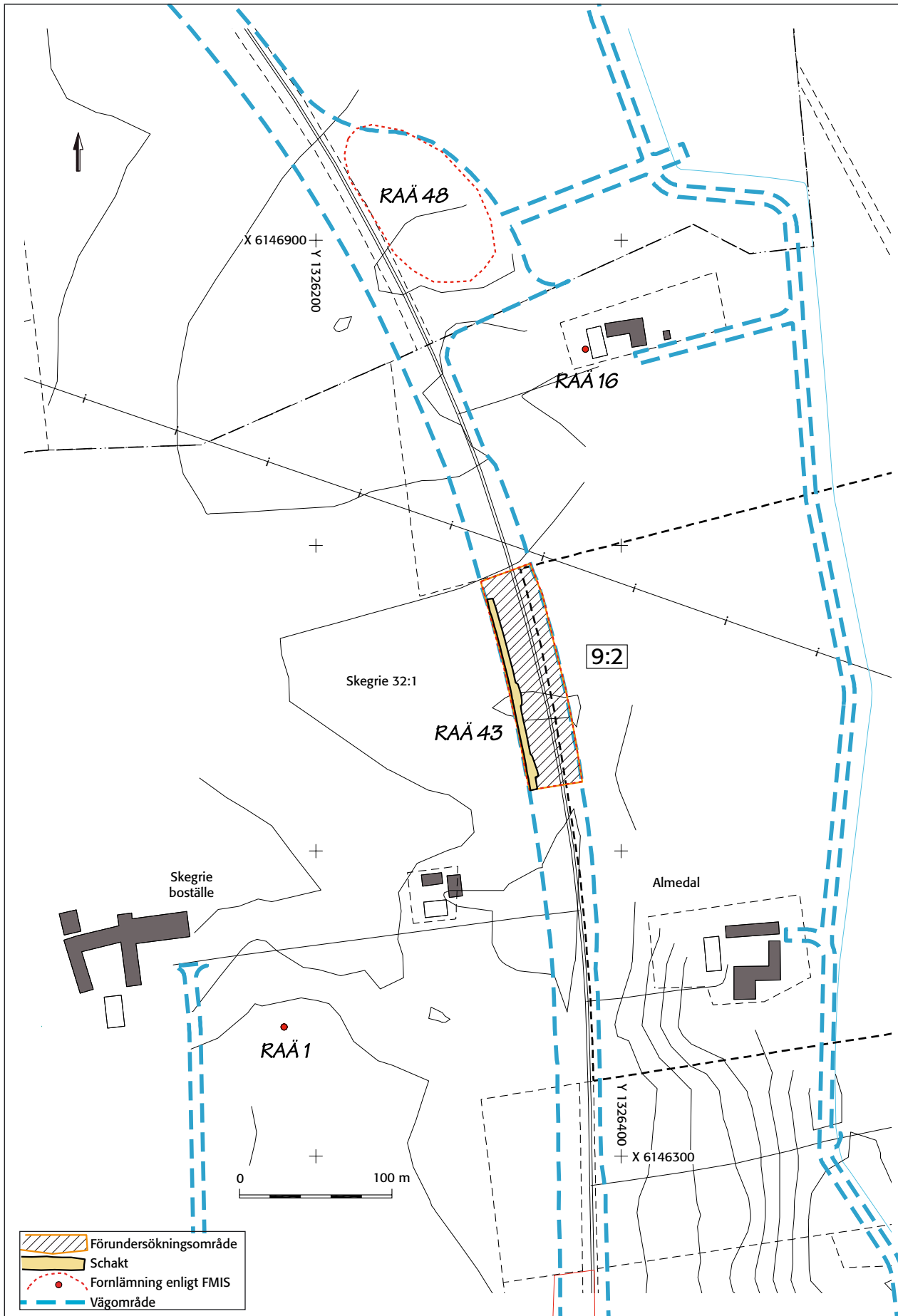

Fig. 23. Delområde 9:2.

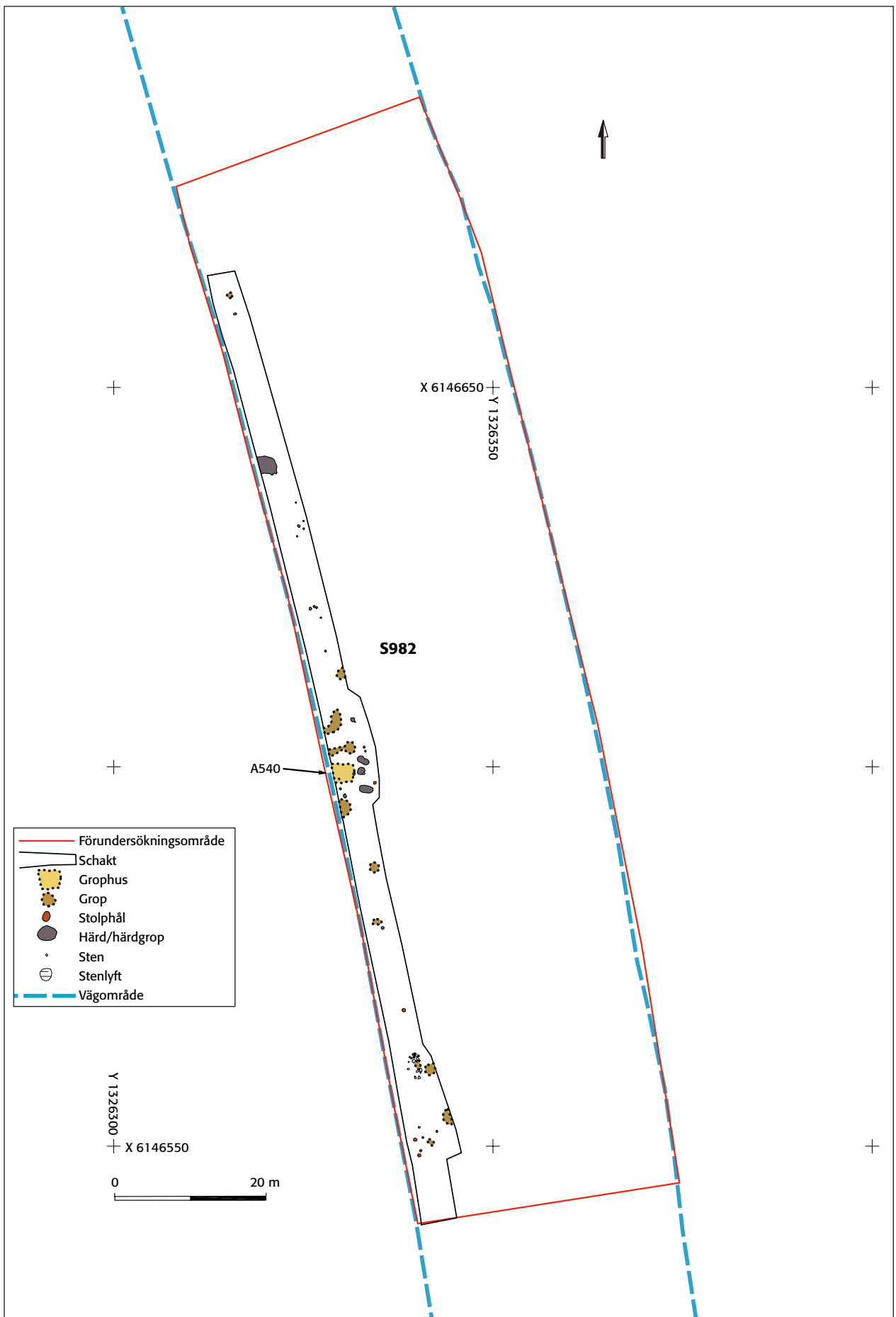

Fig. 24. Förundersökningsschakt och anläggningar inom delområde 9:2.

Grophus

Grophuset (A540) låg inom den högsta delen av undersökningsområdet (fig. 25). Det var i det närmaste rektangulärt till formen med en bredd av 2,5 meter och en mätbar längd av 3 meter. Huset fortsatte in i schaktväggen åt väster. Det var nedgrävt 0,2 meter i alven och hade plan botten. I den östra kanten fanns ett stolphål (A1026). Ett motsvarande stolphål bör ha funnits även i husets västra kant, innanför schaktkanten. Ytterligare ett stolphål påträffades i husets botten (A1046). Stolphålens placering tyder på att huset bör ha haft en östvästligt orienterad takås som burit upp ett sadeltak.

Fynden utgjordes av keramik, delar till en vävtyngd av bränd lera, bränd lera, enstaka djurben, en liten fragmentarisk järnbit och ett bränt flintavfall. Keramiken består av s.k. Östersjökeramik ornerad med dragna fåror och snedställda streck. En rimlig datering av keramiken bör ligga kring 1000-talets mitt. Fyndet av vävtyngden tyder på att huset kan ha fungerat som vävstuga.

Träkol från huset lämnades in för ¹⁴C-analys (PK 1082), vilket gav datering till sen vikingatid (Tabell I). Tre prover togs också för makrofossilanalys (PM 1554, PM 1713 och PM 1714 i Bilaga 1).

Gropar

Groparna varierade avsevärt i storlek och fyndinnehåll. Två gropar utmärker sig genom ett förhållandevis rikt keramikmaterial (A575 och A660) (fig.25).

A575, som låg strax norr om grophuset, har försiktigtvis tolkats som en möjlig ugn. I sin östra del utgjordes den av en knappt 1,5 meter stor rund nedgrävning som åt väster övergick i en långsmal ränna. Den runda delen, vilken tolkats som ugn, innehöll sot, kol och skörbränd sten, medan den anslutande rännan tolkats som en kanal för lufttillförsel. Det kunde emellertid inte säkert fastställas att den rundade delen och rännan grävts samtidigt, och då den rundade delen uppvisar stora likheter med en vanlig härdgrop, är det fullt möjligt att den skall tolkas som en sådan. Gropen och rännan skulle då kunna betraktas som två separata anläggningar utan inbördes samband. Fynd från anläggningen utgörs av keramik, bränd lera, djurben och flinta. Liksom i grophuset utgörs keramiken av Östersjökeramik från 1000-talets mitt.

A660, belägen ca 12 meter norr om grophuset, bestod av en ca 1,5 meter stor och 0,4 meter djup grop. I gropen påträffades enbart keramik, men av ett helt annat slag än den som förekom i A540 och A660. Här fanns framförallt rabbade skärvor, men även skärvor med glättad yta. De förra ha tillhört ett större förrådskärl. Skärvorna kan dateras till yngre bronsålders period 5 eller 6.

Härdar/härdgropar

Dessa anläggningar förekom främst inom den högsta delen av undersökningsområdet (fig. 25). En av härdarna (A493) innehöll keramikskärvor av samma slag som de i A660. Även härden bör således dateras till yngre bronsålder.

Stolphål

Stolphål förekom sparsamt och utan synbar ordning. Flertalet hade ett djup varierande mellan 0,1 och 0,2 meter. Alla var fyndtomma.

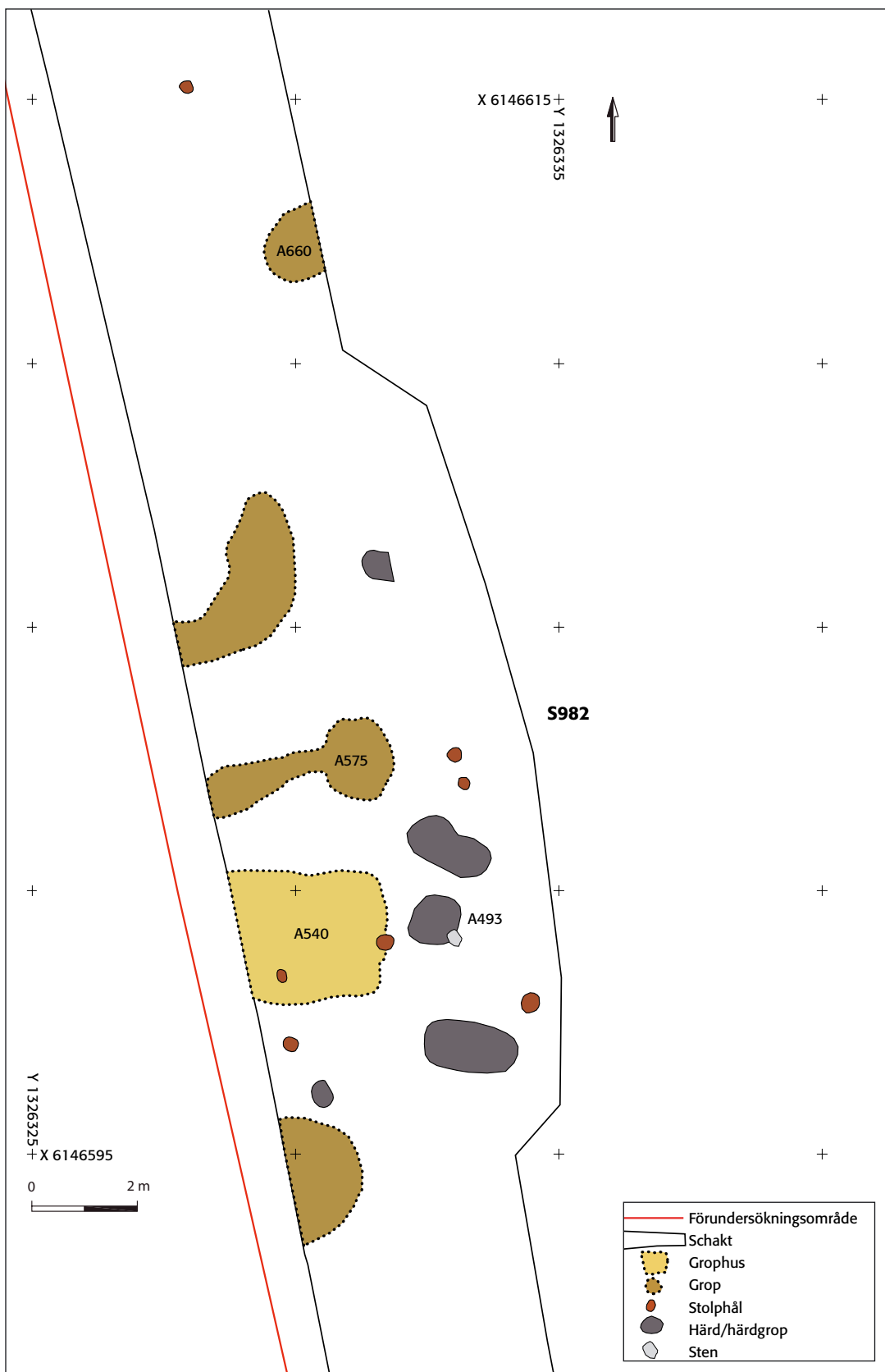

Fig. 25. Anläggningar inom den centrala delen av delområde 9:2.

Slutsatser

Inom delområde 9:2 förekommer boplatzlämningar utmed hela den undersökta sträckan, men med en koncentration till krönläget. De fortsätter utanför arbetsområdet åt väster och sannolikt även öster om nuvarande väg E6.

Undersökningen visade att det finns lämningar efter två olika boplatser, en från yngre bronsålder och en från sen vikingatid. Bronsåldersboplatserna representeras av gropar, och härदार/härdgropar, medan de tidigmedeltida boplatzlämningarna utgörs av ett grophus, gropar och härदार.

Stolphålen tillhör sannolikt bägge boplatserna.

Då vägbygget endast innebär att nuvarande väg breddas, och då större delen av arbetsområdet vid den västra delen av nuvarande väg redan undersökts i samband med förundersökningen, kan en slutundersökning inte anses bidra med väsentlig ny kunskap. Området föreslås därför inte gå vidare till slutundersökning.

Delområde 9:4

RAÄ 45 och 50 i Håslövs socken (Hermanstorp 12:2)

Området ligger på en större platå som sluttar svagt åt söder. Vägen kommer här till största delen få en ny sträckning omedelbart väster om den befintliga vägen (fig. 26).

Vid utredningen år 2006 påträffades ett flertal anläggningar över en ca 70 meter lång sträcka. Anläggningarna utgjordes av stolphål, härदार och gropar.

Vid förundersökningen grävdes två schakt (S850 och S857). Schakt 850 utgjordes av ett stort schakt om totalt 949 kvm, medan schakt 857 endast omfattade 94 kvm (fig. 27). I schakt 850 påträffades 47 stolphål, 8 gropar, 10 härदारgropar, 1 härד, 1 stenpackning, 3 diken, 3 lager och 1 brunn. Brunnen kan alternativt tolkas som en grop ingående i ett gropsystem. Även ett av lagren bör tolkas som gropfyllning (se nedan). Anläggningarna var tämligen jämnt spridda inom undersökningsytan.

I schakt 857 fanns tre diken (A872, A878 och A882) som kan ha ingått i ett fägatesystem (Bilaga 2).

Stolphål

Stolphålen var med få undantag endast 0,1–0,2 meter djupa. Flertalet av dem låg samlade i två grupper, en i söder och en i norr av schakt 850 (fig. 27). Några strukturer i form av stolpbyggda hus gick ej att urskilja. Samtliga stolphål var fyndtomma. Prover från två stolphål (PM 1847 och PM 1968) lämnades in för makrofossilanalys (Bilaga 1). Ett kolprov (PK 1849) från stolphålet A1732 lämnades för ¹⁴C-analys, vilket gav datering till tidig vikingatid (Tabell I).

Gropar/lager/stenpackning

Groparna förekom dels som enskilda anläggningar av varierande storlek, och dels i kombination med ibland svårtolkade lagerbildningar.

I den södra delen av undersökningsområdet påträffades en ca 2 meter stor och 0,2 meter djup grop (A468) som grävts på platsen för ett svåravgränsat, mycket svagt humöst siltigt lager som var upp mot 0,2 meter tjockt och täckte en yta av ca 5x5 meter (A1483). Under lagret påträffades en serie små och grunda stolphål utan synbar in-